Azg
Azg armenian daily

15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2000 ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 205 (2173)

Իտալիայի խորհրդարանում Հայոց ցեղասպանությանը վերաբերող բանաձեւերը կքննարկվեն նոյեմբերի 16-17-ին

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Երեկ, նոյեմբերի 13-ին տեղի է ունեցել Իտալիայի խորհրդարանի խմբակցությունների ղեկավարների խորհրդակցություն՝ նվիրված խորհրդարանի ընթացիկ շաբաթվա աշխատանքին:

Ինչպես հայտնեցին ԱԳՆ հասարակայնության հետ հարաբերությունների վարչությունից, որոշում է կայացվել նոյեմբերի 16-17-ին քննարկման դնել Հայոց ցեղասպանությանը վերաբերող բանաձեւերը: Խորհրդարանի քննարկմանն են ներկայացվել երեք բանաձեւեր: Առաջինը անվերապահորեն ճանաչում է Հայոց ցեղասպանությունը, երկրորդը կոչ է անում ստեղծել պատմաբանների միջազգային աշխատախումբ՝ հարցը ուսումնասիրելու համար, երրորդը միջանկյալ տարբերակ է: Այսինքն, ցեղասպանությունը վերապահությամբ է ճանաչվում: Վերջնական ճանաչումը պայմանավորվում է պատմագիտական եզրակացությամբ:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

«Մենք ուզում ենք տեսնել կայուն եւ բարգավաճող Հայաստան»

Հայաստանում Հունաստանի դեսպան Պանայոտիս Զոգրաֆոսի հարցազրույցը «Ազգին»

– Պրն դեսպան, նախ անդրադառնանք հայ-հունական քաղաքական, ռազմական, մշակութային հարաբերություններին, վերջին զարգացումներին:

– Հայաստանն ու Հունաստանը ավանդաբար ունեն հրաշալի քաղաքական հարաբերություններ: Երկու երկրների միջեւ քաղաքական խնդիրների բացակայությունը եւ գրեթե բոլոր հարցերում տեսակետների նույնությունը կրկին վերահաստատվում են ամենաբարձր քաղաքական մակարդակներում: Երեւանն ու Աթենքը սերտորեն համագործակցում են միջազգային կազմակերպությունների շրջանակներում, ցուցաբերում են փոխադարձ աջակցություն, ընդհանուր հետաքրքրություն ունեցող հարցերում միեւնույն մոտեցումն ունեն:

Փոխվստահությունը եւ ջերմությունը, որոնք կապում են մեր երկու ժողովուրդներին, սկիզբ են առնում մեր պատմական ընդհանուր անցած ճանապարհից եւ

բնական է, որ այս իրողությունն արտացոլվում է պետական հարաբերություններում: Նախագահ Ստեֆանոպուլոսի անցյալ տարի կատարած պետական այցը Հայաստան, նախագահ Քոչարյանի հաջորդ շաբաթ սպասվող պետական այցը Հունաստան, վկայում են երկու երկրների երկկողմ հարաբերությունների մասին:

Համագործակցության առանցքը պաշտպանության բնագավառն է: Ռուսաստանից հետո Հունաստանը Հայաստանի երկրորդ գործընկերն է ռազմական ոլորտում, իսկ բարձրաստիճան զինվորականների փոխադարձ այցելություններն արդեն սովորական են: Հունական զինված ուժերի մարդասիրական օգնությունը հայկական զինված ուժերին, ինչպես նաեւ ռազմական տարբեր նախագծերի իրագործումը երկարաժամկետ հիմքեր եւ կառուցողական առաջադրանքներ ունեն: Այնուամենայնիվ, մենք պետք է մատնանշենք, որ այս համագործակցությունը հիմնված է ընդհանուր ռազմավարական շահերի վրա, մեր ընդարձակ տարածաշրջանում ուղղված է անվտանգության օժանդակությունը, ընդդեմ երրորդ երկրների չէ:

Տես էջ 4

ԵՎՐԱԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Թուրքիայի ընդունման դեմ ֆրանսահայերի ցույց Ստրասբուրգում

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Եվրախորհրդարանում այսօր քննարկվում է Ֆրանսիայի խորհրդարանական Ֆիլիպ Մորիլոնի ներկայացրած զեկուցումը Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցի շուրջ: Թուրքիան անհանգստացած է, որ այդ քննարկման արդյունքում անորոշ ժամանակով կսառեցվի այդ կազմակերպության հետ արդեն սկսված բարիդրացիական հարաբերությունները:

Հակաթուրքական կոչերով Ստրասբուրգում ցույց է կազմակերպել հայկական սփյուռքը: Հոկտեմբեր ամսին Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցը քննարկել է Եվրախորհրդարանի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովը եւ տվել իր համաձայնությունը ամբողջական քննարկման ներկայացնելու համար: Տեղեկացվում է նաեւ, որ հայկական սփյուռքը շարունակելու է ցույցերը, քանի դեռ խորհրդարանը չի ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը:

Երկրորդ աշխարհամարտի վետերան Վանիկ Սարգիսյանը երեկ ուրբաթ ֆրանսահայերի հետ ցույցի էր ելել Ստրասբուրգի Եվրապալատի էջերի դիմաց բողոքելու Թուրքիային Եվրամիություն հնարավոր ընդունման դեմ:

Փլորիդայի հայերի 80 տոկոսը քվեարկել է Բուշի օգտին

«Փլորիդայի հայերի ձայներն են թերեւս արգելափակեցին Գորի նախագահ ընտրվելը» վերնագրի ներքո «Կալիֆորնիա կուրիեր» թերթի հրատարակիչ եւ մեր աշխատակից Հարութ Սասունյանը գրում է, որ Փլորիդայում բնակվող 18 հազար հայերի 80 տոկոսն իր ձայնը տվել է Ջորջ Բուշ կրտսերին եւ դրանով իսկ թերեւս խոչընդոտել վերջինիս մրցակից Ալ Գորի ընտրությունը: Հիշեցնելով, որ նախապես ինքն ամերիկահայ ընտրողներին կոչ էր արել ձայն չտալ Ալ Գորին, որն այդպես անդրդվելիորեն մերժում էր ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը, Հ. Սասունյանը գրում է, որ ի դեմս Փլորիդայում ապրող հայերի, ամերիկահայերին թերեւս հաջողվել է նրան զրկել նախագահությունից:

Նույն հոդվածում Հ. Սասունյանը տեղեկացնում եւ մեկնաբանում է նախագահական ընտրություններին զուգահեռ Ս. Նահանգներում անցկացված կոնգրեսական ընտրություններում հայամետ եւ թուրքամետ թեկնածուների հաջողություններն ու ձախողությունները, որի մասին կարող եք կարդալ մեր վաղվա համարում:

Պենտագոնի գեներալը այսօր կժամանի Երեւան

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՍՍՐԲ: Նոյեմբերի 15-ին աշխատանքային այցով Բաքվից երեւան կժամանի Միացյալ Նահանգների միավորված շտաբների գլխավոր հրամանատարի տեղակալ գեներալ Մայերսը: Այդ մասին հաղորդեց Հայաստանում ԱՄՆ զինվորական կցորդ մայոր Էրիկ Ֆոն Թերշը:

Իր այցի ընթացքում Պենտագոնի ներկայացուցիչը կեսժամանոց հանդիպում կունենա Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ, ինչպես նաեւ կհանդիպի Հայաստանի պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանի, Գլխավոր շտաբի պետ գեներալ-լեյտենանտ Միխայել Հարությունյանի եւ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության եւ ներքին գործերի հարցերի հանձնաժողովի անդամների հետ:

Զինվորական կցորդի խոսքերով, հանդիպումների ժամանակ կքննարկվեն հարցերի լայն շրջանակ: Հիմնականում դրանք Հայաստան-ՆԱՏՕ համագործակցության հեռանկարներն են եւ այդ ուղղությամբ պաշտոնական երեւանի հետագա ծրագրերը: Կարող են քննարկվել նաեւ տարածաշրջանի խաղաղության պահպանման հարցերը եւ Հարավային Կովկասի երկրներում Վաշինգտոնի կողմից իրականացվող մարդասիրական ականազերծման ծրագրերի ընթացքը: Իհարկե, գտնում է Ֆոն Թերշը, քննարկումներ տեղի կունենան տարածաշրջանային անվտանգության հարցերի եւ Լեռնային Ղարաբաղի խաղաղ կարգավորման շուրջ:

Էրիկ Ֆոն Թերշի խոսքերով, Պենտագոնի ներկայացուցչի այցը երկու հիմնական պատճառ ունի: «Առաջին հերթին՝ այդ այցն իրականացվում է ի կատարումն այս ամառ Միացյալ Նահանգներ կատարած այցի ժամանակ Հայաստանի պաշտպանության նախարարին տված խոստումների, եւ երկրորդ հերթին՝ այցը վկայում է այն մասին, որ Պենտագոնը հատուկ նշանակություն է տալիս Կովկասում զարգացող գործընթացներին», հայտարարեց ԱՄՆ զինվորական կցորդը:

Բացի դրանից, իր այցի ընթացքում գեներալ Մայերսը մտադիր է հայկական իշխանություններին հանձնել Եվրոպայում տեղավորված ԱՄՆ զինված ուժերի հրամանատար գեներալ Ոլսբենի ուղերձը: Ուղերձում, մասնավորապես, ասվում է, որ գեներալ Ոլսբենը խիստ շահագրգռված է Հարավային Կովկասի երկրների հետ համագործակցության գործում:

«Տվյալ դեպքում, ինչպես եւ ցանկացած այլ, Միացյալ Նահանգների հիմնական եւ առաջնահերթ շահագրգռվածությունը տարածաշրջանում խաղաղության եւ կայունության հաստատմանը եւ պահպանմանն աջակցելն է», ընդգծեց զինվորական կցորդը:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆՔ

Հայաստանն ու Չինաստանը համագործակցելու տեղ շատ ունեն

Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը երեկ ընդունել է Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետության կառավարական պատվիրակությանը՝ արտաքին առեւտրի եւ տնտեսական համագործակցության փոխնախարար Խե Սյաովեյի գլխավորությամբ:

Ինչպես հաղորդում է ՀՀ նախագահի մամլո գրասենյակը, նա հանրապետության նախագահին հաղորդել է ՉԺՀ նախագահ Դյան Ղեմինի ողջույնները:

Ռոբերտ Քոչարյանը բարձր է գնահատել հայ-չինական հարաբերությունների ներկայիս մակարդակը եւ զարգացման միտումները՝ նշելով, որ երկու երկրներն ունեն համագործակցության դեռեւս չօգտագործված մեծ ներուժ:

Պարոն Սյաովեյն ընդգծել է, որ Չինաստանը պատրաստ է ընդլայնել եւ խորացնել առեւտրատնտեսական հարաբերությունները՝ դրանց հաղորդելով նոր բովանդակություն եւ դինամիզմ:

Ըստ հանրապետության նախագահի, երկու երկրները կարող են արդյունավետ համագործակցել քիմիական, ռազմատեխնիկական ոլորտներում: Որպես համագործակցության գործնական օրինակ, նա նշել է, որ Հրազդանի ՋԷԿ-ի 5-րդ բլոկի կառուցմամբ հայտարարված մրցույթում հաղթող է ճանաչվել չինական ընկերությունը: Խե Սյաովեյն իր հերթին տեղեկացրել է, որ հայ եւ չինացի գործարարները

ստորագրել են Հայաստանում փոքր տրակտորների արտադրության համաձայնագիր:

Զրուցակիցները համոզմունք են հայտնել, որ երկու երկրների կառավարությունների հաստատ ջանքերով հայ-չինական առեւտրատնտեսական կապերը նոր զարգացում կստանան:

ԱԶԳ

ՊՐԱԳԻԿ

Ներդրումների ոլորտում անելիքներ շատ կան

2000 թ. ապասպում է 200-220 մլն դոլարի ներդրում

Վերջին տարիներին Հայաստանում օտարերկրյա ներդրումների ամենամեծ ծավալն արձանագրվել է 1998 թ. (229 մլն դոլար): Այս դեպքում, սակայն, որոշակի դեր են խաղացել սեփականաշնորհումից (Արմենտել, Երեւանի կոնյակի գործարան) ստացված մեծ գումարները: Նույն պատճառով 1999 թ. առաջին կիսամյակում ներդրումների ծավալն ավելի մեծ էր 2-րդ կիսամյակի համեմատությամբ: Իսկ օտարերկրյա ներդրումների ընդհանուր ծավալը կազմել է շուրջ 139 մլն դոլար: 2000 թ. կիսամյակում Հայաստանում կատարվել է մոտ 107 մլն դոլարի ներդրում, որը, եթե բացառենք 1999 թ. նույն ժամանակամիջոցի սեփականաշնորհումից ստացած գումարները, 1.6 անգամ գերազանցում է նախորդ տարվա վերոնշյալ ժամանակահատվածի ցուցանիշը: 1999 թ. 139 մլն դոլարից 70 մլն-ը սեփականաշնորհումից ստացվածն է: Անցյալ տարվա ներդրումների մեջ զգալի է եղել արդյունաբերության բաժինը: 62 մլն դոլար: Այս տարվա առաջին կեսին արդյունաբերության մեջ ներդրվել է մոտ 8.5 մլն դոլար: 23.5 մլն դոլար է ներդրվել էներգետիկայի, գազի եւ ջրամատակարարման բնագավառում: Դրանք հիմնականում «Հայռուսգազարդի» եւ ՀԲ-ի Երեւանի ջրամատակարարման եւ ջրահեռացման համակարգի կառավարման մրցույթը շահած «Էյ. Յուքիլիթի» ընկերությանը տրամադրած գումարներն են: Ճիշտ է, դեռեւս հայտնի չեն այս տարվա երկրորդ կիսամյակի տվյալները, սակայն, ըստ ՀՀ արդյունաբերության եւ առեւտրի փոխնախարար Տիգրան Դավթյանի, այս տարվա ակնկալիքները 200-220 մլն դոլարի են հասնում: Լուրջ ծրագրեր կան (որոնց մի մասն արդեն իրագործվում է) ռուսական «Սիբալ», իսրայելական LLD, ամերիկյան «Էյ փի ջի լեբս էյ էմ», շվեյցարական «Ֆրանկ Մյուլլեր», ամերիկյան «Սին «Ֆրանկ Մյուլլեր», ամերիկյան «Սին կրիսալ», լյուքսեմբուրգյան «Վալլեմ» ընկերությունների կողմից: Այդ ծրագրերը մի քանի տասնյակ միլիոն դոլար են կազմում: Նախորդ եւ այս տարվա ընթացքում ռուսական «Պրոմեթեւս» ընկերության ներդրումային ծրագիրն իրականացվել է Վանաձորի քիմիական համալիրում: Ընդհանրապես ռուսական ներդրումները 1999 թ. եղել են ամենամեծը: 51 մլն դոլար, 2000 թ. դրանք 24 մլն դոլարով երկրորդ տեղում էին: Առաջինը հունական ներդնողներն էին: 31 մլն դոլար: Հասկանալի է, որ այդ գումարը գլխավորապես ներդրվել է կապի ոլորտում, հունական OTE ընկերության կողմից: Ներդրումների, հատկապես խոշոր ներդրումների մասին անդրադառնալիս հարկ է ընդգծել մեկ կարեւոր հանգամանք գրեթե բոլորը հնարավոր են դարձել սփյուռքի շնորհիվ: Ինչպես վերեւում հիշատակված կոնկրետ ծրագրերը, այնպես էլ այլ խոշոր ներդրումային ծրագրերում կամ իրենց մասնակցությունը, կամ միջնորդությունն են ունեցել մեր հայրենակիցները: Այդ մասին է վկայում նաեւ պաշտոնական վիճակագրությունը: 1988 թ.-ից մինչեւ 2000 թ. Հայաստանում գրանցված շուրջ 1730 օտարերկրյա կապիտալի մասնակցությամբ ձեռնարկություններից 390-ը, կամ գրանցված ընկերությունների 22.5 տոկոսը ռուսական կապիտալն է ներդրել: Ռուսաստանում բնակվող հայերի թիվը, դարձյալ ըստ վիճակագրության վարչության, տատանվում է 2.5-3 մլն սահմաններում: Երկրորդ տեղում Իրանն է: 370 ձեռնարկություններով, որը կազմում է ընդհանուր թվի 21.4 տոկոսը: Այստեղ հայկական սփյուռքը կազմում է մոտ 200 հազար մարդ: Ճիշտ է, այս պարագայում, բացի սփյուռքից, կարեւոր հանգամանք է Իրանի տարիներ շարունակ հուսալի առեւտրական գործընկեր լինելը: Ամերիկյան կապիտալի մասնակցությամբ ստեղծվել են 248 ընկերություններ (14.3 տոկոս), իսկ ԱՄՆ-ում հայկական սփյուռքը հաշվվում է մոտ 1 մլն մարդ: Այս տվյալներն ինքնին խոսուն են: Սակայն հարկ է ընդգծել, որ նորնոր են փորձեր կատարվում սփյուռքի հնարավորությունները լիարժեք օգտագործելու: Այդ փորձերի հաջողության դեպքում ապագայում կարելի է լրացուցիչ ներդրումներ ակնկալել օտարազգի խոշոր ներդնողներից: Վերջիններիս համար հոգեբանորեն դժվար է ոիսկի դիմելը, երբ մեր հայրենակիցները չեն ցանկանում առաջին օրինակը ցույց տալ: Այսպես թե այնպես միանշանակ է, որ երկրի տնտեսության զարգացման համար ինչպես կատարված, այնպես էլ սպասվող ներդրումներն անբավարար են: Այս առումով, թերեւս, դեռ շատ անելիքներ կան:

ԱՐԱ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Պղծվել է Բաֆֆու գերեզմանը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏՊՊԱՆ: Բարբարոսական քայլ է կատարվել Թբիլիսիում: Ինչպես հաղորդում է «Կավկազպրեսս» գործակալությունը, անհայտ անձինք թափանցել են հայկական պանթեոնի տարածք եւ պղծել 19-րդ դարի հայ ականավոր գրող, պատմագիր Բաֆֆու (Հակոբ Մելիք-Հակոբյանի) գերեզմանը: Վանդալները կողոպտել են գերեզմանը՝ գողանալով մահարձանի գունավոր մետաղներից պատրաստված դեպալները: Թբիլիսիի քաղաքապետը որոշում է ընդունել հայկական պանթեոնը մշակույթի քաղաքային ծառայության իրավասությանը հանձնելու մասին, որը կհոգա պանթեոնի պահպանության հարցը: Փաստի առթիվ հետաքննությունը վարում է Թբիլիսիի Իսան-Սամգորիի շրջանի ոստիկանությունը:

Արկադի Վարդանյանը՝ կալանավոր

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏՊՊԱՆ: Նոյեմբերի 13-ին Երեւանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանը որոշում է ընդունել «21-րդ դար» միջազգային անկախ ասոցիացիայի նախագահ Արկադի Վարդանյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրել կալանքը: Այս մասին հայտնեց Վարդանյանի պաշտպան Ռուբեն Ռեստունին: Ինչպես հայտնել ենք, նույն օրը Արկադի Վարդանյանի դեմ մեղադրանք էր առաջադրվել ՀՀ Քրեական օրենսգրքի 65 հոդվածի 2-րդ մասով՝ ՀՀ պետական եւ հասարակական կարգը բռնությամբ տապալելու կամ փոխելու կոչերի համար:

1700-ԱՄՅԱԿ

Հայ առաքելական եկեղեցին հաստատել է հաջորդ տարում իրականացվելիք առանցքային միջոցառումները

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏՊՊԱՆ: Հաջորդ տարին մեծ նշանակություն ունեցող հանգրվան է հայ ժողովրդի համար եւ պետք է անցնի «Լուսավորչի կանթեղն ուղղորդիչ առ Աստված» խորհրդով: Ինչպես նշեց Քրիստոնեությունը Հայաստանում պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի եկեղեցական հանձնաժողովի վարիչ-քարտուղար Հովնան արք. Տերտերյանը, հիշյալ

խոսքը պետք է լինի 1700-ամյակի տոնակատարությունների առաջնորդող գաղափարը:

1700-ամյակի առիթով Հայ առաքելական եկեղեցու կողմից հաստատվել են 8 գլխավոր միջոցառումներ, որոնց մասին իրազեկ են պահվել քոյր եկեղեցիները, հայկական եւ միջազգային կազմակերպությունները, թեմական առաջնորդները: Դրանցից առաջինը դեկտեմբերի 31-ի տոնակատարությունների բացման պաշտոնական արարողությունն է, դրան կհետեւեն ապրիլի 24-ին՝ Ամենայն հայոց Գարեգին Բ կաթողիկոսի եւ ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի Դեր Զոր կատարելիք ուխտագնացությունը, հունիսի 17-ին՝ Սբ. Էջմիածնի տոնը, հուլիսի 10-20-ին՝ երիտասարդական ուխտագնացությունները, որոնց մասնակիցների թիվը, ըստ նախնական հաշվարկների, կանցնի 4-5 հազարից, ընդ որում մոտ 2 հազարը կլինեն ազգությամբ ոչ հայ սկաուտներ: Նախատեսվում է կազմակերպել մեծ՝ 3 օր տեւելիք ուխտագնացություն խոր Վիրապ-Էջմիածին-Երեւան երթուղով, եւ տարբեր օրերի՝ փոքր ուխտագնացություններ դեպի Հայաստանի պատմական վանքերը: Ըստ Հովնան սրբազանի, ուխտագնացությունների նպատակն է հայ եկեղեցու կյանքում ստեղծել մնայուն երիտասարդական կառույց, որովհետեւ եթե երիտասարդությունը չհամախմբվի եկեղեցու շուրջը, ապա եկեղեցին կդադարի կենդանի կառույց լինելուց:

Սեպտեմբերի 21-23-ն ընկած ժամանակահատվածում իրար կհաջորդեն մի քանի առանցքային միջոցառումներ՝ կկատարվի էկումենիկ արարողություն, սրբալույս մյուռոնի օրհնություն եւ Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու օծումը, սեպտեմբերի վերջին՝ եպիսկոպոսական ձեռնադրություն, իսկ եզրափակիչ հանդիսությունը նախատեսված է անցկացնել նոյեմբերի 5-ին: Նշված միջոցառումներին զուգահեռ ամբողջ տարին Հայ առաքելական եկեղեցու կողմից կկազմակերպվեն ցուցահանդեսներ, համերգներ, գիտաժողովներ, այլ միջոցառումներ:

Հովնան սրբազանի համոզմամբ, 1700-ամյակը բացառիկ առիթ է Հայաստանի համար՝ դռները բացելու աշխարհի առջեւ, քոյր եկեղեցիների հավատացյալ ժողովրդի առջեւ, քանի որ այս տարեթիվը մեծ նշանակություն ունի ոչ միայն Հայ առաքելական եկեղեցու, այլեւ քրիստոնեական բոլոր եկեղեցիների համար: Նրա խոսքերով, Ամենայն հայոց կաթողիկոսն արդեն ամիսներ առաջ տոնակատարությունների մասին պատշաճաչափ նամակով հայտնել է քոյր եկեղեցիների պետերին, որպեսզի վերջիններս իրենց ժամանակացույցի մեջ ի նկատի ունենան այդ միջոցառումները: Սակայն նրանց ներկայությունն ապահովելու բարոյական իրավունք ունենալու համար Վեհափառը նաեւ այցելում է քոյր եկեղեցիների պետերին. նրանցից շատերն արդեն խոստացել են գալ եւ մասնակցել տոնակատարություններին:

«ՀՐԱՇՔ-ԼՈՏՈ»

Հրաշքը իրականություն չի դառնում, թեկուզ շահես

Երբ էկրանից լսում էինք Աշոտ Ղազարյանի հումորով խոսքը եւ հավաստիացումները «Հրաշք-լոտոյի» մասին, լցվում էինք հավատով ու դարձյալ հավատով, քանի որ երաշխավորը սիրված դերասանն էր, որի երգիծանքի մեջ չեմ տեսել անլրջություն: Եվ գնում էինք գնելու հատկապես Աշոտի ժպտերես դիմանկարով երիզված «Հրաշք-լոտո»: Գնում էինք մեզ զրկելով նույնիսկ հանառաջորյա հացից, թեւավորված «Աշոտի երեսը խեր ա» թեւավոր խոսք դարձած մտից: Ահա եկավ շաս երազած այդ հրաշք 39-րդ խաղարկությունը: Չարաբաստիկ այդ օրը հոկտեմբերի 16-ն էր, չարաբաստիկ, քանի որ շահեցի 50 հազար դրամ: Ուրախությանս չափ ու սահման չկար: Իրականացավ միայնակ թոշակառուիս երազանքը: Եղա Աշոտ Ղազարյանի գրասենյակում՝ շահած գումարը ստանալու, ինձ ասացին. «Անհոգ եղիր, գնա, 10 օր հետո արի՝ շահածդ ստանալու, ինչպես նշված է տոմսի ետեւի մասում»: Գնացի 10 օր հետո: Ամբողջ ճանապարհին մտածում էի՝ սարքել կտամ ատամներս, կգնեմ ձմեռվա ցախ, կարտոֆիլ, սոխ... 10 օր անց այդ նույն մարդիկ՝ գրասենյակի աշխատողները, խորհուրդ տվեցին մի երկու օր հետո ներկայանալ: Անցավ ասված ժամանակը, գնացի, «Հրաշք-լոտոյի» Գրեյթ ՈԱԿԱ ՍՊԸ-ի տնօրենը եւ տեղակալն իրենց բոլոր աշխատակիցներով ասացին մենք ո՞ւ շահած գումարը կվերադարձնենք (կտանք) թեկուզեւ չաշխատենք, գնա, մի շաբաթ հետո արի: Նորից մեկ շաբաթ անցավ, գնացի «Հրաշք-լոտոյի» Գրեյթ ՈԱԿԱ-ի գրասենյակ (օֆիս), դռները փակ էին: Եվ այդպես հոգնած այս անորոշությունից, որոշեցի թղթին հանձնել մտքերս: Արդեն մոտ 15 օր փակ են Գրեյթ ՈԱԿԱ-ի դռները, իսկ շահումները ստանալուն մնացել է 31 օր, մեկ ամիս հետո տոմսի ետեւի մասում գրված 60 օրը վերջանում է եւ կորցնում է իր ուժը:

Հարգելի խմբագրություն, խնդրում եմ Ձեր օգնությունը պարզելու մի հարց արդյոք մենք պասկանո՞ւմ ենք խաբված ավանդատուների շարքին:

Հարգանքներով՝
ՄԱՐՏԻՆ ՂԱՆԴԻԼՅԱՆ

Վահան Հարությունյանի եւ մյուսների գործով դատաքննությունները պահանջում են արդարացնող դատավճիռ

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏՊՊԱՆ: ՀՀ Երեւանի զինվորական գործերով վերաքննիչ դատարանում նոյեմբերի 14-ին սկսվեց ՀՀ ՆԳՆ նախկին փոխնախարար, ներքին զորքերի նախկին հրամանատար Վահան Հարությունյանի եւ մյուսների վերաքննիչ բողոքներով դատաքննությունը: Բոլոր բողոքներում խնդրվում է կայացնել արդարացնող դատավճիռ:

Վ. Հարությունյանի եւ տուժողներ Արքուր Հովհաննիսյանի ու Կարեն Ռաֆայելյանի սպանությունն իրականացրած ՆԶՎ նախկին աշխատակից Սահակ Բալյանի պաշտպան Ռուբեն Բալաբանյանը նշեց, որ դատավճիռ կայացնելիս անտեսվել են ՀՀ-ում գործող օրենքները, այդ թվում՝ ներքին զինվորական կանոնագիրքը: Ըստ նրա, մասնավորապես, անտեսվել է այն փաստը, որ Վ. Հարությունյանը եւ Ս. Բալյանը միայն կատարել են հրամաններ, ՆԳ նախարար Վանո Սիրադեղյանի ցուցումները:

Վահան Հարությունյանը նշեց, որ ինքը համոզված է վերաքննիչ բողոքով դիմել դատարան այն նկատառումով, որպեսզի եւս մեկ անգամ հնարավորություն ունենա հայտարարելու,

որ բացի իրենից եւ Սահակ Բալյանից, մյուսները որեւէ առնչություն չունեն սպանության հետ:

Վերաքննիչ բողոքներ են ներկայացվել նաեւ ՆԶՎ նախկին աշխատակիցներ Նորայր Թադեւոսյանի, Մովսես Ներսիսյանի, Արքուր Շահբազյանի եւ Արքուր Խաչատրյանի պաշտպանների կողմից: Ա. Շահբազյանի պաշտպան Սերգեյ Պողոսյանը նշեց, որ իր պաշտպանյալի, ինչպես նաեւ ՆԶՎ հրամանատարի թիկնազորի մյուս նախկին անդամների՝ Մովսես Ներսիսյանի եւ Արքուր Խաչատրյանի մասերով կայացվել է նախաքննությամբ եւ դատաքննությամբ ձեռք բերված ապացույցներով չհիմնավորված դատավճիռ: Նա ընդգծեց, որ չնայած գործում որեւէ ապացույց չկա առ այն, որ նշված անձինք սպանության պահին եղել են դեպքի վայրում, այդուհանդերձ նրանք որպես սպանության համակատարողներ դատապարտվել են 8 տարվա ազատազրկման:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության 9 տարի

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562863, AT&T (3742) 151065,
e-mail: azg2@arminco.com

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՐԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221

Տնօրեն
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ / հեռ. 529353

Համակարգչային
ծառայութիւն / հեռ. 562941

Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը
«Ազգ» թերթի

Յղումը «Ազգին» պարտադիր է

Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում

«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

ՈՒՇԱԳԻՐ

«Կավկազ» նավահանգստում երկաթուղային լաստանավի կառուցման ծրագիրը ձախողվա՞ծ

Գործարարների կարծիքով՝ այո, իսկ տրանսպորտի նախարարության կարծիքով՝ ոչ

Մոտ երկու տարի առաջ հայ-ռուսական միջկառավարական համաձայնագրի շրջանակներում ստեղծվեց «Կավկազ» ծովային փոխադրումներ հայ-ռուսական համատեղ ձեռնարկությունը: Այդ ձեռնարկության ստեղծումով, փաստորեն, պետք է իրականություն դառնար Հայաստանից Ռուսաստան ուղիղ երկաթուղային կապի վաղուց երազած գաղափարը: «Կավկազ» նավահանգստում նախատեսվում էր կառուցել երկաթուղային լաստանավային համալիր, որը պետք է պատրաստ լիներ դեռ անցյալ տարվա մայիսին: 99-ի մայիսն անցավ, 2000-ինն էլ հետը, սակայն, Հայաստանի համար ռազմավարական կարևոր նշանակություն ունեցող այս ծրագիրը իրավաբանական ձեւակերպումներից այն կողմ, այսօրվա դրությամբ, դեռ չի անցել: Ինչո՞ւ է սառեցվել ծրագրի իրականացումը: Այս հարցն այսօր, երկու տարի անց, պատասխան է փնտրում, քանի որ արդեն վերագործարկվել են Հայաստանի մի քանի արդյունաբերական հսկաներ, որոնց հումքը հիմնականում ստացվում է Ռուսաստանից, ու որոնց արտահանումը հիմնականում ուղղորդված է ռուսական շուկա:

Հիշեցնենք, որ ռուսական «Կավկազ» նավահանգստում լաստանավային համալիրի կառուցման նպատակը Հայաստանի ու Ռուսաստանի միջեւ փոխշահավետ տրանսպորտային կապ ստեղծելն էր ու երկու երկրների միջեւ բեռնափոխադրումների էժան, առավել հուսալի ու արագ իրականացումը: Համալիրի կառուցմամբ, փաստորեն, երկաթուղային շրջափակման մեջ հայտնված Հայաստանը պետք է հնարավորություն ստանար «Կավկազ» նավահանգստով ուղիղ կապով, օգտագործելով միայն վրացական Փոթի ու Բաթում նավահանգիստները, դուրս գալ ռուսական հսկայական շուկա ու հակառակը՝ ապահովել առավել էժան ու արագ ներկրումներ Ռուսաստանից, իսկ Ռուսաստանը հնարավորություն կստանար հաստատել ուղիղ կապ ոչ միայն Հայաստանի հետ, այլեւ սեւծովյան Իլյիչովսկ, Վառնա, Կոնստանցա նավահանգիստներով դուրս գալ տարածաշրջանի երկրներ: Կանխատեսվում էր, որ համալիրի գործարկումով կիրականացվի տարեկան 0,5 մլն տոննա բեռնափոխադրում:

Տեղեկացնենք, որ ծրագիրը նախապես գնահատվել էր 5 մլն ԱՄՆ դոլար, որից 2,5 մլն-ը Հայաստանի մասնաբաժինը պետք է լիներ: Դրանից 1 մլն-ը տրամադրվել էր պետական բյուջեից, 0,5 մլն-ը ՀՀ տրանսպորտի ու կապի նախարարության միջոցներից, իսկ 1 մլն-ը տրամադրելու էին հայաստանյան գործարարները: Միայն նախագծային աշխատանքները ավարտին հասցնելու առաջին փուլի համար անհրաժեշտ էր մոտ 10 մլն դրամ, եւ, հետեւաբար, նախատեսված էր մնացած ֆինանսավորման աղբյուրները ապահովել վարկային միջոցներով:

Այսօրվա դրությամբ, փաստորեն, ոչ հայկական եւ ոչ էլ ռուսական կողմը ֆինանսական հարցերը դեռ չեն լուծել: Ինչ վերաբերում է գործարար շրջանակներին, ապա վերջիններս, սպասելով կառավարության քայլերին, այդպես էլ ոգեւորությունից այն կողմ ոչ մի քայլ չեն արել: Մասնավորապես, ծրագրով ոգեւորված էր «ՍԻԼ» կոնցեռնի նախագահ Խաչատուր Սուքիասյանը: Նա այդ հարցը բարձրացրեց Ազգային ժողովում, սակայն գործին այդպես էլ ընթացք չտրվեց: Մոտ մեկ ամիս առաջ «Ազգին» տված հարցազրույցում պրն Սուքիասյանը նշել էր, որ ինքն անընդհատ հետաքրքրվում է այդ կենսական խնդրով, սակայն ամեն անգամ կառավարության կողմից ինչ-որ պատճառաբանություններ են բերվում, եւ սայլը տեղից չի շարժվում:

Որ գործարար շրջանակները հույսերը կապել են այդ ծրագրից, պարզ դարձավ նաեւ ռուսական բեռների փոխադրման բացառիկ իրավունք ունեցող «Աղավեն» բեռնափոխադրումային ընկերության նախագահ Արսեն Ղազարյանի հետ զրույցից: Նա, որպես ծրագրին ամենալավատեղյակ մարդկանցից մեկը, ծրագիրը գրեթե ձախողված համարեց, համենայն դեպս, ըստ նրա, տրավորությունն այդպիսին է: Տեղեկացվեց, որ ներկայումս Հայաստանի ու Ռուսաստանի միջեւ բեռնաշրջանառությունը կատարվում է ուկրաինական Իլյիչովսկ նավահանգստով, նույն լաստանավային առաքման եղանակով: Սակայն Իլյիչովսկով բեռների փոխադրումը 20-25 տոկոսով ավելի թանկ է, տարանցիկ փոխադրումը ոչ միայն 4-5 օրով երկարացնում է փոխադրման ժամկետը, այլեւ լրացուցիչ դժվարություններ է ստեղծում վագոնների տեղափոխման, բեռների բարձման, մաքսային խնդիրների լուծման առումով:

Գործարար շրջանակները ծրագրի ձախողումը կամ սառեցումը բացատրում են նաեւ կառավարությունների պարբերական փոփոխություններով: Պարզելու համար, թե ներկայիս կառավարությունը որքանո՞վ է զբաղվում վերոհիշյալ ծրագրով, «Ազգը» դիմեց ՀՀ տրանսպորտի նախարարություն, որտեղից ստացված տեղեկությունը, նշենք, բավականին հուսադրող է. պարզվում է, լաստանավի մասին կառավարությունում չեն մոռացել, ավելին, աշխատում են ծրագիրը գլուխ բերել: Փաստորեն, «Կավկազ» նավահանգստում արդեն իրականացվել են մի շարք նախապատրաստական աշխատանքներ ափամերձ տարածքի ստորջրյա, վերջրյա ինժեներական հետազոտություններ, ուսումնասիրվել է գործող կոնստրուկցիաների վիճակը եւ այդ ամբողջի համար արդեն ծախսվել է 20 հազ. ԱՄՆ դոլար (դա էլ հենց համատեղ ձեռնարկության հիմնադիր կապիտալն էր): Նախարարության լրատվական ծառայությունից տեղեկացրին նաեւ, որ արդեն 1,5 ամիս է ծրագիրը վարկային միջոցներով իրականացնելու աշխատանքներ են ընթանում: Վարկը ակնկալվում էր ստանալ «Սեւծովյան համագործակցության զարգացման» բանկից: Այդ նպատակով Հայաստանի ու Ռուսաստանի տրանսպորտի նախարարները համատեղ դիմել են բանկին համապատասխան վարկավորում ապահովելու խնդրանքով: Զարգացման հայկական գործակալությունում մշակվել է բիզնես-ծրագիր: Տեղեկատվության ամենաոգեւորիչ մասը (որը գործարարների համար «աչքալուսանք կարելի է համարել-Գ. Ս.) այն էր, որ այս ամիս նախատեսվում են հայ-ռուսական բանակցություններ՝ ծրագիրն արագացնելու համար, ինչպես նաեւ՝ բանակցություններ վերոհիշյալ բանկի հետ: Ըստ կանխատեսումների, վարկը կտրամադրվի (եթե տրամադրվի-Գ. Ս.) տասը տարի ժամկետով: Տրանսպորտի նախարարությունից ստացված ֆաքսը վերջում ավետում է. «Եթե նոյեմբերին նախատեսված եռակողմ այս հանդիպումից հետո ձեռք բերվեն բոլոր անհրաժեշտ պայմանավորվածությունները, ապա հունվարին ծրագիրը կունենա ֆինանսավորում, իսկ արդեն 6 ամիս հետո ծովային փոխադրումներ «Կավկազ» ՓԲԸ-ն շահագործման կհանձնվի»: Մնում է սպասել ու հուսալ:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

Գթասրտության եւ ուշադրության անհրաժեշտությունը

Հանդիպում Շահումյանից բռնի տեղահանված քաղաքացիների հետ

Երեւանի Աջափնյակ համայնքի Սիլիկյան թաղամասում ռումինական ժամանակավոր տնակներում բնակվում են Շահումյանից բռնի տեղահանված 45 ընտանիք (շուրջ 150 բնակիչ), որոնցից 22-ը զոհված ազատամարտիկների ընտանիքներ են: Այսօր Հայաստանի բնակչության սոցիալական ծանր վիճակից, հաց հանապազորյայի հաճախ անօգուտ փնտրտուքից անորոշության, անհուսության հոգեմաք տրամադրություններն են ավելի բնորոշ հասարակական գրեթե բոլոր խավերին: Ընդհանրության մեջ մեր հասարակությունն ասես վերածվել է բողոքող-տրտնջացողների մի գորշ զանգվածի: Սոցիալական կյանքի այս ֆոնին առավել անապահով վիճակում են հայտնվել հասարակության խոցելի խմբերը՝ հաշմանդամներ, ծերեր, միայնակ մայրեր, ծնողազուրկ երեխաներ, փախստականներ: Երբ 1992 թ. հունվարին ադրբեջանական բանակը մտավ Շահումյան, տասնվեց հազարանոց բնակչությամբ, գիշերի քարհանքով, խաղողի, մրգատու բերքառաս այգիներով, շեն գյուղերով ու ավաններով շրջանը հայաթափվեց եւ տեղի հայ բնակչությունը բռնի տեղահանվեց: Այժմ նրանց մի մասը տեղավորված է Երեւանի Սիլիկյան թաղամասում, մետաղյա, ներսի կողմից տախտակապատ, խողովականման կամ տակառներ հիշեցնող կացարաններում՝ զուրկ կենցաղային տարրական պայմաններից, բնական լույսից:

«Ինը տարի ապրում ենք այս կիսաֆանդ տնակներում, ծանր պայմաններում՝ հազար ու մի ցավի տեր, մոռացված ու արհամարհված հայրենի կառավարությունից: Որբ երեխաներ ու հիվանդ ծերեր ենք պահում այս վիճակում: Օտարության մեջ երբեք չենք ցանկացել ապրել, ստիպված, ճարահատ ենք դուրս եկել հայրենի հողից՝ մեր ամուսինների, հայրերի, հարազատների շիրիմները թողնելով գերության մեջ», ասում է զոհվածի այրի Գայանե Նահապետյանը:

1993 թ. Երեւանում ստեղծված «Առաքելություն Հայաստան» բարեգործական միությունը, որ իր առջեւ խնդիր ունի հնարավոր բոլոր միջոցներով նպաստել Հայաստանի Հանրապետության անկախության գործընթացին եւ իր գործունեության ընթացքում իրականացրել է մարդասիրական, բարեսիրական տարբեր ծրագրեր մայրաքաղաքում եւ հանրապետության շատ շրջաններում՝ հատկապես միայնակ ծերերի խնամքի եւ բուժսպասարկման ուղղությամբ, չի անտեսել նաեւ անուշադրության մատնված Երեւանի ծայրամասում ծվարած այս մարդկանց: Արդեն 5 տարի է կազմակերպության նախագահ Հռիփսիմե Կիրակոսյանն իր բարեհոգի եւ կարեկից աշխատակիցների հետ մարդասիրական վերաբերմունքով գործուն աջակցություն է ցույց տալիս Շահումյանի Վերին Շենից, Ղարաչինարից, Գյուլիստանից, Բուզլուխից, Մանաշիդից, Երքեջից բռնի տեղահանված հայ ընտանիքներին: Կազմակերպությունն իրականացնում է սոցիալական ծրագիր՝ հումանիտար օգնություն, իրավական խորհրդատվություն, հոգեբանական ծառայություն, ստեղծել է բուժկետ, գրադարան (դասագրքեր եւ այլն), կատարում է հիմնականում համայնքային բնույթի աշխատանքներ (հողահատկացումների, բնակարանային պայմանների բարելավման եւ այլ հարցերի շրջանակներում):

Հայրենի հող, հարազատներ կորցրած, տուն ու տեղ թողած, բնավեր այս մարդիկ հազար ու մի պակասության հետ կարիք ունեն հատկապես ուշադրության, մարդկային ուրախության մի փոքր ջերմության, որն այնքան բացահայտ նկատվեց «Առաքելություն Հայաստան» կազմակերպության անդամների՝ շահումյանցիներին օրերս կատարած այցի ժամանակ: Կազմակերպության ներկայացուցիչ Սկրտիչ Հովհաննիսյանի, Երեւանի պետական համալսարանի դասախոս, հոգեբան Օլգա Զաքարյանի, Ազգային ժողովի պատգամավոր Վազգեն Խաչիկյանի այցելությունը շահումյանցիներին, ափումը նրանց հետ, անկեղծ զրույցները, ուրատենչող խոսքը միօրինակ ու դժվարորեն ապրող նրանց օրերի շարանի մեջ, հատաս, շատ կարեւոր, լույսի շողի պես մի բան փոխեց: Զարմանալին եւ ուրախալին սոցիալական այս ծանր պայմաններում գտնվող շնորհալի, տաղանդավոր ու նաեւ հպարտ (ծայնի, խոսքի, պահվածքի մեջ նկատելի) երեխաների (մեծ մասն անհայր) գոյությունն էր: Դրսում, իրենց կացարանների բակում երեխաների մասնակցությամբ կազմակերպած գրական երաժշտական փոքրիկ ցերեկույթը դրա խոսուն վկայությունն էր: Կորցրած հայրենի եզերքի նկատմամբ կարոտի, մարտերի ընթացքում ընկած հերոսների դառը հիշողությունների, ցավի, բողոքի ու նաեւ վրեժի տրամադրություններով էր համակված օրը ծերունու խորհրդած այտերն ի վար անընդհատ գլորվող արտասուքի խոշոր կաթիլներով...

ՄԵԼԻՆԱՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

ԳՅՈՒՄՐԻ

Բայրոնի անվան դպրոցի երկու հոբելյանը

«Հարգելի տնօրեն, շատ շնորհակալ եմ լորդ Բայրոնի անվան դպրոցի բացման 10-ամյա հոբելյանի տոնակատարությանն ինձ հրավիրելու համար: Շատ զգացված եմ ձեր ուղերձից, բայց, ավաղ, Հայաստան այցելել չեմ կարող: Իմ աշնանային ժամանակակարգը վաղուց ծրագրավորված է... Խնդրում եմ իմ ջերմ եւ լավագույն ցանկությունները փոխանցեք ձեր աշակերտությանը եւ հանրությանը: Անկեղծորեն Մարգարետ Թեչեր»:

Գյումրի քաղաքի 20-րդ միջնակարգ դպրոցին այս նամակ-ուղերձն ու դրա համար առիթ ծառայած հիշյալ հրավերը կրթօջախի եւ Մեծ Բրիտանիայի նախկին վարչապետի, համաշխարհային քաղաքականության երբեմնի հզոր դեմքերից մեկի միջեւ հին բարեկամության արտահայտություն են: Գյումրին չի մոռացել 1990 թվականի այն օրը, երբ «Երկաթե լեդին» որպես այդ երկրի կառավարության ղեկավար ժամանեց այստեղ եւ մասնակցեց այս դպրոցի նոր Մեծ Բրիտանիայի եւ տեղի հայկական համայնքի կառուցած, անհրաժեշտ ամբողջ կահավորանքով ու հարմարություններով ապահովված հոյակերտ շենքի բացման արարողությանը: Դա 88-ի ավերիչ երկրաշարժից հետո քաղաքում շարք մնած թերեւս առաջին կրթական կառույցն էր, որն այդ օրվանից կոչվեց Անգլիայի մեծ գավակ, հայ ժողովրդի բարեկամ Ջորջ Բայրոնի, կամ փողոցը՝ Մարգարետ Թեչերի անվամբ: Այդ ժամանակվանից հաստատված բարեկամական ու գործնական սերտ կապերը բայրոնցիների եւ բրիտանական կողմի միջեւ պահպանվում են մինչեւ օրս: Դա առավել նպաստում է, մասնավորապես, դպրոցում արդեն երկար տարիներ իրականացվող անգլերենի խորացված ուսուցման հաջողությանը:

Իր հիմնադրման 50 եւ հետերկրաշարժյան վերածննդի 10-րդ տարելիցներն օրերս մեծ հանդիսությամբ նշած կրթօջախը, որն անցած կեսդարյա ժամանակամիջոցում ավելի քան 5 հազար շրջանավարտ է կյանք ճանապարհել, լավագույններից մեկն է Գյումրիում: Այսօր այստեղ սովորող հազարից ավելի աշակերտների ուսման ու դաստիարակության համար ստեղծված են օրինակելի պայմաններ, գործում են համակարգչային դասարանը, ինտերնետային ցանցը: Վերջին 5 տարիներին հաստատությունը մասնակցում է կրթության համակարգում փորձարկվող տարբեր, այդ թվում միջազգային ծրագրերի: Պարոցի երկու հոբելյաններին նվիրված հանդիսության պատվավոր հյուրերի թվում էին նրա բրիտանաբնակ բարեբարներ Ջորջ եւ Դայանե Քյուրֆյանները, Դեւիդ Դոուելը, Հայաստանում Մեծ Բրիտանիայի դեսպանը, Շիրակի մարզպետն ու Գյումրու քաղաքապետը, Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդը:

ԳԵՂԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Ի լուր լրագրողների

Մամուլի ազգային ակումբը «ԶԼՄ-ները եւ ժողովրդավարությունը» ծրագրի շրջանակներում լրագրողներին հրավիրում է հանդիպման ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպանատան մամուլի եւ հասարակայնության հետ կապերի բաժնի տնօրեն ՋՈՆ ԲԱԼՅԱՆԻ հետ:

Հանդիպումը կկայանա հինգշաբթի նոյեմբերի 16-ին, ժամը 11-ին, «Հոլսթեն» սրճարանում (Բուզանդի 1/3):

ՍԱՄՈՒԷԼ ՍԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

ԱԶԳ **հարաբերություններ**

«Վիճակագրություն, զարգացում եւ մարդու իրավունքներ» միջազգային գիտաժողովում

Սեպտեմբերի 4-8-ը Շվեյցարիայի Մոնթրյո քաղաքում Պաշտոնական վիճակագրության միջազգային ընկերությունը (IAOS) կազմակերպել էր գիտաժողով՝ «Վիճակագրություն, զարգացում եւ մարդու իրավունքներ» խորագրով: Գիտաժողովի իրականացմանն օժանդակում էին շվեյցարական դաշնային վիճակագրական գրասենյակը եւ Շվեյցարական զարգացման եւ համագործակցության գործակալությունը:

Հիմնական նպատակն էր՝ բարձրացնել վիճակագրական ինֆորմացիայի եւ մեթոդների դերը երկրների զարգացման եւ մարդու իրավունքների հարցերում:

Գիտաժողովին մասնակցում էին ավելի քան 700 մասնագետներ մոտ 110 երկրներից եւ 30 միջազգային կազմակերպություններից:

Գիտաժողովը բացեց վիճակագրության դաշնային գրասենյակի տնօրեն Կառլո Մալագուերան: Իր զեկույցում անդրադառնալով վիճակագրության կարեւոր դերին, նա մասնավորապես նշեց. «Մոնթրյոյի այս գիտաժողովի միտքը ծագել էր դեռ 2 տարի առաջ: Մենք ակնկալում էինք 500 մարդու մասնակցություն, բայց այսօր մասնակիցները 700-ն են: Ես ակնկալում եմ երկխոսություն վիճակագիրների եւ օգտագործողների միջեւ: Վիճակագրության աշխարհն այնքան էլ հեռու չէ մարդու իրավունքների աշխարհից: Այն գնահատման գործիք է նաեւ զարգացման բնագավառում: Առանց վիճակագրության կպահանջվեր երկար ժամանակ, որպեսզի տագնապ ազդարարի», հայտարարեց Շվեդիայի դեսպան Թոմաս Համերբերգը: Միջազգային համաներում կազմակերպության նախկին նախագահը, գիտաժողովի հոբեսորներից մեկը:

Կարճ ասած, բոլորը թվերի կարիք ունեն: Բայց հաճախ այդ թվերը վստահելի չեն: Մեջբերենք մի քանի օրինակներ Համերբերգի զեկույցից: «1999-ի մարտին ՆԱՏՕ-ն դիտավորյալ չափազանցրեց Կոսովոյում սերբերի դաժանությունները՝ արդարացնելու համար ռմբակոծությունները: Լիբանանում պաղեստինցի փախստականների թիվը «մեծացավ», որպեսզի տպավորություն ստեղծվի, թե նրանք մեծ բեռ են երկրի համար: Կան տվյալներ, որոնք կառավարությունները չեն հայտարարում, նույնիսկ հարկադրված լինելու դեպքում: Ոստիկանության ոչ մի բաժանմունք չի զեկուցի իր աշխատակիցների կողմից կանանց հանդեպ կատարված բռնությունների թվի մասին»:

«Մի անգամ արված վիճակագրությունը միշտ կօգտագործվի», ասաց կանադուհի Նենսի Տեդը, որը պնդում էր, որ շատ զգուշորեն պետք է մոտենալ մարդու իրավունքների քանակական սահմանումներին: Ինչպե՞ս չափել խոսքի ազատությունը, մասնակցության իրավունքը, դեմոկրատիան: Ըստ իրենց էության՝ քաղաքական գործիչները սիրում են պարզ թվեր: Բայց որոշ տվյալներ այնքան սխալ են, որ նույնիսկ չեն կարող վիճակագրություն համարվել:

Հայաստանը եւս անմասն չէր այս հեղինակավոր գիտաժողովում: Մեր հանրապետությունը ներկայացնողները 3-ն էին, որոնցից մեկը Վիճակագրության ազգային ծառայության Շիրակի բաժանմունքի տնօրեն Վ. Մալխասյանն էր, իսկ երկուսը՝ ՀՀ ԳԱԱ եւ ԵՊՀ ինֆորմատիկայի եւ ավտոմատացման պրոբլեմների ինստիտուտի աշխատակիցներ: Գիտաժողովին ներկայացրած մեր զեկույցը վերաբերում էր Հայաստանի այս օրերի մեծագույն խնդիրներից մեկին՝ արտագաղթի ծավալի գնահատմանը:

Զեկույցի նպատակն էր ներկայացնել մի վիճակագրական անուղղակի եղանակ, որի ճիշտ կիրառումը կարող է էական ծախսերի հանգեցնել բնակչության թվի բավականին հուսալի գնահատականների:

Որքա՞ն է Հայաստանի բնակչության իրական թիվը: Ներկայումս այս հարցը հաճախ է դառնում լայն շրջանակների քննարկման առարկա: ՀՀ մշտական բնակություն ունեցող մարդկանց թիվը 2000 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, ըստ Ազգային վիճակագրական ծառայության, է 3803,4 հազար է: Սակայն մշտական բնակչության մեջ ներառվում են հանրապետությունում մշտական կամ ժամանակավոր գրանցում ունեցող բոլոր բնակիչները: Իսկ վերջին տարիներին աշխատունակ բնակչության մի սպար բանակ լքել է հայրենիքը՝ առանց գրանցումից դուրս գրվելու: Հետեւաբար, չնայած հանրապետությունից բացակայելուն, նրանք շարունակում են հաշվառվել մշտական բնակչության կազմում: Այստեղից ծագում է իրականում ներկա բնակչության թվի գնահատման շատ կարեւոր վիճակագրական խնդիրը:

Գիտաժողովին տեղեկացվեց, որ Հայաստանի բնակչության միգրացիայի ծավալներն ավելի հրատապորեն գնահատելու նպատակով անցկացվել են մի շարք հետազոտություններ, ուսումնասիրվել են ուղեւորափոխադրումների ծավալները, կատարվել են նաեւ արտագաղթի չափերը գնահատելու որոշ անուղղակի հաշվարկներ: Դրանցից նշվեց ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վլադիմիր Խոջաբեկյանի առաջարկած մոտեցումը, ըստ որի, հաշվի առնելով հանրապետությունում ծնունդների զգալի անկումը, նկատի ունենալով սոցիալ-տնտեսական պայմանների ազդեցությունը ծնունդների թվաքանակի վրա՝ գնահատվում է արտագաղթած բնակչության թիվը: Այս հաշվարկներն արվել էին 1994 թ. համար:

Արդյունքների հուսալիության ապահովման նպատակով կարեւոր պայման է ելակետային տվյալների հավաստիությունը: Ծնունդների վերաբերյալ տվյալները բավականին խիստ գրանցվում են եւ համեմատաբար ճշգրիտ են: Նմանատիպ գործոնների թվին կարելի է դասել քաղաքացիական կացության՝ ամուսնությունների, ամուսնալուծությունների եւ մահերի գրանցման տվյալները:

ՀՀ ԳԱԱ եւ ԵՊՀ ինֆորմատիկայի եւ ավտոմատացման ինստիտուտում կատարվել են հանրապետության առկա բնակչության թվի գնահատման ուսումնասիրություններ՝ օգտագործելով բնակչության մահացության գործակցի փոփոխության տվյալները:

Այս հետազոտության համաձայն, 1995 թ. հանրապետությունից բացակայող բնակչության թիվը կազմում էր 870 հազար մարդ, 1998 թ. աճում է մինչեւ 955 հազարի, իսկ 1999 թ. հանրապետությունից բացակայողների թիվը կազմում էր արդեն 1280 հազար:

Մեր շարադրած եղանակը հետաքրքրեց որոշ մասնակիցների, փոխանակվեցին հոդվածներ, գիտական նյութեր եւ կարծիքներ հաստատվեցին՝ հետագայում համագործակցելու միտումներով:

Գիտաժողովին մասնակցելու մեր բոլոր ծախսերը հոգացել էր Եվրոպական վիճակագրական համագործակցության եւ զարգացման կենտրոնը (CESD):

Ե. Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Հ. Ա. ՍԱՀՈՒՄՅԱՆ

«Մենք ուզում ենք տեսնել կայուն եւ բարգավաճող Հայաստան»

Սկիզբը էջ 1

Սակայն բնագավառում հետագա համագործակցության լայն հնարավորություններ կան: Հայաստանում ժամանակակից հունարեն սովորելու ածող հետաքրքրություն է նկատվում, տարբեր կրթական հաստատություններում հունարեն է դասավանդվում: Միեւնույն ժամանակ կարեւոր է անտիկ հունական գրականությունը եւ պատմությունը: Մի քանի ամիս առաջ Հունաստանի ԱԳՆ աջակցությամբ Հայաստանում լույս տեսավ «Կյուրոպեդիան»՝ հայ նշանավոր պրոֆեսոր Կրկաշարյանի թարգմանությամբ: Հուսով ենք, շուտով Հունաստանի կրթության նախարարության աջակցությամբ շատ գրքեր կթարգմանվեն եւ կտպագրվեն Հայաստանում:

– Հունաստանը ՆԱՏՕ-ի անդամ է, Հայաստանը Դաշինքի հետ համագործակցում է «Գործընկերություն հանուն խաղաղության» ծրագրի շրջանակներում: Որպես բարեկամ երկիր, ի՞նչ աջակցություն է ցուցաբերում Հունաստանը Հայաստանին:

– Երկկողմ ռազմական համագործակցության արտոնյալ հիմքերը, ինչպես նաեւ Հայաստանի՝ հունական կառավարության եւ զինված ուժերի նկատմամբ վստահությունը ցույց են տալիս, որ Հունաստանը համարվում է հիմնական կամուրջ Հայաստանի եւ ՆԱՏՕ-ի միջեւ: Փաստ, որի մասին արտահայտվում են հայ պաշտոնյաները:

Մենք շատ ուրախ ենք, որ «Գործընկերություն հանուն խաղաղության» ծրագրի շրջանակներում հայկական ջոկատների զինավարժությունը կազմակերպվեց Հունաստանում: Հյուսիսային Հունաստանի Կիլկիս բազմազգ խաղաղարար զորավարժությունների կենտրոնում արդեն սկսվել են հայ տղաների պարապմունքները: Հայկական խաղաղարար գումարտակը կդրվի ՄԱԿ-ի եւ ՆԱՏՕ-ի տրամադրության տակ՝ խաղաղարար գործողություններ իրականացնելու հեռանկարով:

Բոլոր ծախսերը հոգացել է հունական կառավարությունը: Որպեսզի դյուրին լինի Հայաստանի՝ ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում համագործակցությունը, մենք այս տարվա «Անհատական գործընկերություն» ծրագրի ծախսերի 50 տոկոսը հոգացել ենք:

– Որո՞նք են Հունաստանի արտաքին քաղաքականության առաջնահերթությունները Հարավային Կովկասում:

– Հունաստանի համար Հարավային Կովկասը Հարավարեւելյան Եվրոպայի եւ Միջին Արեւելքի հետ առաջնահերթությունների գոտի է: Այս փաստը հետեւանք է քաղաքական եւ պատմական նկատառումների:

Հայաստանի հետ մենք ունենք ընդհանուր հարեւան, որի հետ գոյակցությունն այնքան էլ դյուրին չէ:

Մենք ուզում ենք տեսնել կայուն եւ ծաղկող Հայաստան եւ հասկանում ենք, որ անկայունությունը կարող է տարածվել ողջ տարածաշրջանում: Մենք ուզում ենք ժողովրդավարական երկրներ, օրենքի եւ մարդու իրավունքների հարգում եւ ուրախ ենք, որ Հայաստանն այս ասպարեզում շատ բան է արել:

Մեզ համար հաճելի է Հայաստանի եվրոպական հակվածությունը. լիովին աջակցում ենք Եվրախորհուրդ մուտքը, որը կհաստատվի 2001 թ. հունվարի 17-ին:

Բացի այդ, Հունաստանը հավատում է, որ Հարավային Կովկասի տարածաշրջանային անվտանգության համակարգում ընդգրկված լինեն տարածաշրջանային բոլոր դերակատարները: Հայաստանը իրավացիորեն պնդում է Ռուսաստանի եւ Իրանի մասնակցությունը, երկրներ, որոնց մասնակցությամբ որոշ երկրներ խանդավառված չեն: Մենք հավատում ենք, որ անվտանգության համակարգում Հունաստանի մասնակցությունը, որ հայկական առաջարկ է, նույնպես ճիշտ է, քանի որ իմ երկիրը տարածաշրջանում միակն է, որը բոլոր միջազգային կազմակերպությունների աշխատանքներին մասնակցում է լիիրավ անդամի իրավունքներով:

Վերջապես ասեմ, որ մենք ներդրումներ ենք կատարել տարածաշրջանի երկրներում եւ գլխավորապես Հայաստանում, այդ իսկ պատճառով տարածաշրջանի կայունությունն ու բարգավաճումն ուղղակիորեն կապված են տնտեսական աճի հետ: Հետեւաբար, անհրաժեշտ է իրականացնել իրավական բարեփոխումներ եւ ներդրումների համար ստեղծել առողջ մթնոլորտ:

– Պրն դեսպան, հայ-հունական տնտեսական հարաբերություններում որոշ խնդիրներ են առաջ եկել: Նկատի ունեմ հայկական կառավարության եւ ՕՏԕ ընկերության տեսակետների տարբերությունը:

– Հայաստանում ՕՏԕ-ի ներդրումը մասնավոր սեկտորին է վերաբերում, այնուամենայնիվ այն փաստը, որ ներդրումը կատարվել է ռազմավարական՝ հեռահաղորդակցության ոլորտում, ապացուցում է Հայաստանի եւ Հունաստանի միջեւ փոխվստահությունը:

Ըստ էության չկան պրոբլեմներ, թեեւ ամենօրյա գործունեության մեջ գոյություն ունեն տարբեր կարծիքներ եւ մեկնաբանություններ համակարգի գնման, համաձայնագրում կողմերի ստանձնած պարտավորությունների վերաբերյալ: Այս կետը հաշվի առնելով երկու կողմերը համաձայնել են ստեղծել ընկերություն՝ ստանձնելով համապատասխան պարտավորություններ հատկապես այն ոլորտներում, ուր մեկնաբանությունները կարող էին հստակ չլինել կամ ենթակա լինել փոփոխությունների՝ ըստ տնտեսական իրավիճակի:

Բանակցություններն արդեն սկսվել են եւ շարունակվում են փոխադարձ վստահության եւ բարյացակամության ոգով:

– Ինչպե՞ս կբնութագրեք Հայաստան-Իրան-Հունաստան եռակողմ հետագա համագործացությունը տնտեսական ոլորտում:

– Եռակողմ տնտեսական համագործակցության խորացման համար կա քաղաքական կամք, եւ երեք երկրների արտգործնախարարները 2001 թ. սկզբին կհանդիպեն Աթենքում՝ քննարկելու համագործակցությունն ավելի ակտիվ եւ գործնական դարձնելու ուղիները: Հունաստանի, Իրանի եւ Հայաստանի միջեւ կան համագործակցության նախագծեր՝ տրանսպորտի, կապի, էներգիայի, արդյունաբերության եւ տնտեսության, զբոսաշրջության, առողջապահության ոլորտներում:

Մենք ցանկանում ենք մասնավոր, անհատական սեկտորը լինի նախաձեռնող, Հունաստանի կառավարությունը կարող է միայն դյուրացնել եւ քաջալերել անհատական բիզնեսը: Մինչ արտգործնախարարների հաջորդ հանդիպումը մենք կազմակերպելու ենք եռակողմ ֆորում՝ նվիրված տնտեսությանը, զբոսաշրջությանը եւ ներդրումներին: Հայաստանի կառավարության հետ արդեն սկսել ենք քննարկել այս հեռանկարը:

Մեր դեսպանատանը նշանակվել է առեւտրային եւ տնտեսական հարցերով պատասխանատու, որը կաջակցի վերոնշյալ գործունեության ակտիվացմանը:

– Եթե կարելի է, մի քանի խոսքով անդրադարձեք ԼՂ հարցում Հունաստանի դիրքորոշմանն ու հակամարտության կարգավորման դերին:

– Հունաստանը պաշտպանում է Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի խաղաղ եւ տեւական լուծմանն ուղղված ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների ջանքերը: Մենք նույնպես խրախուսում ենք հակամարտության կողմերի երկխոսությունը, որը պետք է լինի հավասար պայմաններում:

Տարածաշրջանային անվտանգության առումով ամենագլխավորը ԼՂ հարցն է, որը պետք է լուծվի առանց ուրիշների պարտադրանքների: Հակառակ դեպքում չի կարող լինել երկարաժամկետ եւ կլինի անարդյունավետ: Տարածաշրջանային անվտանգությունը եւ հավասարակշռությունը պետք է հարգվեն, եւ կողմերը, որոնք ուղղակիորեն ներքաշված չեն հակամարտության մեջ, չեն կարող հայկական կառավարությանն առաջադրել նախապայմաններ:

– Պարոն դեսպան, եւս երկու հարց, որոնք վերաբերում են Կիպրոսի խնդրին եւ Եվրամիությանն անդամակցելու Թուրքիայի ձգտումներին: Ինչպե՞ս են զարգանում հույն-թուրքական հարաբերությունները եւ ինչպիսի՞ն է Աթենքի դիրքորոշումը ԵՄ-ին Թուրքիայի անդամակցելու հարցում:

– Հունաստանի կառավարությունը Կիպրոսի խնդրում նոր դիրքորոշում չունի: Մենք կարծում ենք, որ Կիպրոսի հարցում անհրաժեշտ են իրական բանակցություններ, որոնք վերջիվերջո ուղղված կլինեն 26-ամյա պրոբլեմի լուծմանը: Կիպրոսը, համաձայն ՄԱԿ-ի բանաձեւերի, պետք է լինի երկզոնային, երկհամայնքային, Եվրամիության անդամ, որտեղ մարդու իրավունքները պաշտպանվում են: Թուրքական կողմը պետք է հասկանա, որ լուծումը պետք է լինի փոխադարձ ընդունելի՝ միջազգային օրենքների շրջանակներում, եւ լուծման հարցում չպետք է իր կամքը պարտադրի անցյալում տեղի ունեցած դեպքերի հիման վրա:

Թուրքիան պետք է հասկանա նաեւ, որ հույն-թուրքական հարաբերությունների ամբողջական կարգավորումը, ինչպես նաեւ Եվրոպա տանող ճանապարհն անցնում է Կիպրոսի խնդրի արդար լուծումով, ՄԱԿ-ի բանաձեւերի իրականացմամբ: Մենք ուզում ենք Կիպրոսը տեսնել առանց օկուպացիոն զորքերի, առանց բաժանարար փալարների, առանց փախստականների եւ մարդկային տառապանքների:

Ինչպես գիտեք, Հունաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ սկսվել է երկխոսության նոր փուլ, Հունաստանը ցանկանում է հարցերը քննարկել միջազգային օրենքների շրջանակներում:

Եվրամիության Հելսինկիի գագաթաժողովից հետո Թուրքիան ստացավ թեկնածու երկրի կարգավիճակ՝ վերցնելով պարտավորությունների շարք: Բայց ես պետք է պարզաբանեմ, որ մինչ օրս Թուրքիան չի կատարել Կոպենհագենի չափանիշները, որոնք վերաբերում են օրենքի իշխանությանը, մարդու իրավունքներին եւ այլն:

Այնուամենայնիվ, Հունաստանի քաղաքական ուժերի մեծ մասը կողմ է արտահայտվում Թուրքիայի եվրոպական կողմնորոշմանը, ընդունելով, որ եվրոպական Թուրքիան շահ կբերի Հունաստանին: Եվրոպական երկիրը պետք է հարգի միջազգային օրենքները, իր հարեւանների հանդեպ վստահություն ցուցաբերի, չբռնակցի հարեւանի տարածքները: Այս դեպքում Հունաստանը եւ Կիպրոսը նախանձախնդիր կլինեն կնձիռները հարթելու միջազգային օրենքների, գոյություն ունեցող պայմանագրերի հիման վրա:

Ամեն դեպքում, Հունաստանը ցանկանում է Թուրքիայի հետ ունենալ նորմալ եւ խաղաղ հարաբերություններ, առանց իր տարածային ամբողջականությունից մեկ սանտիմետր զիջելու:

Զրույցը ԹԱԹՈՒԼ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ

ԱԶԳ

Միջազգային

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼ

Հայաստանը նոր միությունո՞ւմ

«Կվիրիս պալիտրա» («Շաբաթվա ներկայոնակ») շաբաթաթերթում (թիվ 42, 16-22.10.2000 թ.) տպագրվել է քաղաքագետ Ռամազ Կլիմիաշվիլու հոդվածհարցազրույցը: Քաղում ենք Հայաստանին վերաբերող հարցերը:

– Մեզ համար հետաքրքիր է, թե ինչպես կհամագործակցի Հայաստանը նոր միությունում (Ղազախստանում ԱՊՀ 6 երկրներ կնքեցին նոր միություն ստեղծելու պայմանագիր, դրանով փաստորեն զրոյի է հավասարվում ԱՊՀ-ի պահպանման հնարավորությունը, այն ժամանակ, երբ Մեծավոր Արևելքում նոր պատերազմ է բռնկվել):

Միգուցե պատահական չէ, որ շուտով Վ. Պուտինը պաշտոնական այցով Ադրբեջան է ժամանելու, հնարավոր է՝ նաեւ Վրաստան:

– Այո, ստեղծվեց նոր միություն: Ռուսաստան-Բելառուս միությունը հասկանալի է, քանի որ համարյա մի ժողովուրդ են: Իսկ Ղազախստանը, Կիրգիզիան եւ Տաջիկստանը՝ ֆանատստիկ կաբառաստուն երկրներ են, ասիացիների հոգում նստած է գողային սինդրոմը (ես չեն մնում եւ վրաց աստիճանավորները), եւ մեծ վախ ունեն իսլամական արմատականներից, լավ գիտեն, որ եթե Ռուսաստանը չլինի, իսլամիստներն ուղղակի կճզմեն նրանց: Նկատի ունենալով այդ, ռուսներն ասում են. «Դուք միայն մտեք մեր միություն, երաշխավորված կլինի ձեր անվտանգությունը»:

Ամեն դեպքում ԱՊՀ-ի գոյությանը մնացել են հաշված օրեր. փլուզման մասին պետք է հայտարարվեր Յալթայի գագաթաժողովում, որը չկայացավ «Կուրսկի» խորտակման պատճառով...

Ինչ վերաբերում է հարեւան Հայաստանին, նա նմանապես «սողաց» հասավ Ղազախստան եւ ստորագրեց վերը նշված պայմանագիրը. մինչեւ վերջին րոպեները թաքցնում էին, որ Հայաստանը մասնակցելու էր գագաթաժողովին, հայտարարում էին, որ 5 երկրներ էին ստորագրելու, բայց...

Ենթադրում ենք, որ այդ նոր միությունը կվերածվի եվրասիական երկրների միության. եթե 5 երկրները՝ Բելառուսը, Ռուսաստանը, Ղազախստանը, Կիրգիզիան եւ Տաջիկստանը մի ընդհանուր տարածքով են կազմված, ինչու պետք է համագործակցի 6-րդ երկիրը՝ Հայաստանը, որը մեկուսացված-անջատված է այդ տարածքից (պատնեշված է Վրաստանով ու Ադրբեջանով): Այդ պատճառով էլ զարմանալի չէ Պուտինի Բաքու կայանալիք այցը, ուր կփորձի հանդարտեցնել Ալիեւին, թե իբր Ադրբեջանին ոչ մի վտանգ չի սպառնա այդ նոր միությունը. Պուտինը լավ գիտի, որ կորցրել է Ադրբեջանը, բայց այնուամենայնիվ, նավթի պատճառով չի ցանկանում վերջնականապես կորցնել...

– Այնուամենայնիվ, չէ՞ որ հարված է Ադրբեջանի համար Հայաստանի միացումը...

– Այո, ինչ խոսք, համաձայն պայմանագրի, 6 երկրները պարտավորվել են իրար օգնել զորքով: Եթե հայադրբեջանական պատերազմի ժամանակ ռուսները գաղտնի էին օգնում հայերին, ապա նոր պատերազմի ժամանակ, նկատի ունենալով կնքած պայմանագիրը, իրավունք ունեն բացահայտ աջակցելու:

Իսկ ինչ է նշանակում դա, կարծում եմ պարզ է, չնայած պայմանագրի այդ հոդվածում դեռեւս շատ հարցեր կան պարզելու ու ճշտելու... Բայց գլխավորը, հիշեք իմ խոսքերը. «Ռուսաստանը Հայաստանին էլ կըլափի. վաղ թե ուշ կհավաքի ճամբուկներն ու կհեռանա»:

Ինչպես արդեն հաղորդել ենք, ԱՄՆ-ում ցեղասպանության բանաձեւի մերժման արձագանքները շարունակվում են: Այս անգամ անգլիական «Գարդիան» թերթը նախանցյալ շաբաթավերջի իր համարում նշելով, թե անգլիացիներին թույլ չի տրվում հիշել հայերին, բացահայտում է, որ ճնշումները գործում են նաեւ Անգլիայում: Թերթը գրում է.

- Մոտ 1,5 միլիոն հայեր 1915-ին կոտորվեցին թուրքերի կողմից: 1941-ին էլ երին էր հետաքրքրում դա: 2000-ին առավել էլ երին:

Հին պատմություն է: Վաշինգտոնում Հոլոքոստի թանգարանի ծեւավորողները խոստացան, որ հայերի անցյալը կհիշատակվի: Սակայն նրանք դժեցին իրենց խոստումը, բացատրելով, որ հայերի հարցի նշումը կնվազեցներ հրեական ողջակիզման «աննախադեպ» բնույթը, եւ որ Իսրայելը չէր ցանկանում վիրավորել իր դաշնակից Թուրքիային:

Հոլոքոստի ամերիկյան թանգարաններում տեղ չկա նաեւ կոմունիստների, սոցիալիստների, արհեստակցական միությունների ներկայացուցիչների կամ թերզարգացած մարդկանց համար, որոնք Հիտլերի զոհերը դարձան: Ոչ ոք չի խոսում 500 հազար գնչուների սպանության մասին: Նրանք առավել անժողովրդական են, քան կարմիրները:

Հոլոքոստի հիշատակությունները շատ հաճախ անցյալի չարաշուքներ են՝ հօգուտ ներկա նպատակների, եւ այստեղ միակ մեղավորները թուրքերն ու թանգարանների տնօրենները չեն: Իսրայելի եւ Ամերիկայի հրեա առաջնորդները խայտառակել են իրենց, պնդելով, որ եվրոպական հրեաների տառապանքները «եզակի» են: «Եթե հրեաներին պատահածը «եզակի» էր, ապա ինչ «դաստ» պետք է մենք խաղենք Հոլոքոստի օրերի հիշատակությունից: Չէ՞ որ եզակին հնարավորություն չունի կրկնվելու եւ մենք կարող ենք հանգիստ մոռանալ կամ անտեսել:

Մենք պարտավոր ենք բրիտանացի խաղաղասերներից պահանջել, որ վերափոխվեն, փոխանակ թավալվելու հրեական կեղծ պնդումների շրջանակներում:

ՇԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Բրիտանիան էլ է տեղի տալիս ճնշումներին

Երին գործերի նախարարությունն ու Բի-Բի-Սին (BBC) հաստատ չեն հետաքրքրվում, քանի որ որոշել են, որ Անգլիայում առաջին անգամ նշվող Հոլոքոստի հիշատակության օրվա կապակցությամբ ոչ մի բառ չարտասանվի (հայկական) ցեղասպանության մասին: Եվ, իհարկե, փաստերը մոռացության տալու «հիմնավոր» խաղաղական պատճառներ կան: Թուրքիան մերժում է ընդունել Հայկական հոլոքոստը: Անցյալ ամիս Անկարան սպառնաց Վաշինգտոնին, որ ամերիկյան օդուժին չի թույլատրի օգտվելու իր ռազմական բազաներից, եթե Քլինթոնը ցեղասպանություն որակի կատարվածը:

Նույն ճնշումները գործում են նաեւ Անգլիայում: Երբ Բրիտանիայի խաղաղի Սառա Թոփալյանը բողոք ներկայացրեց Նիլ Ֆրեյզիին ներին գործերի ներկայացուցչին, որը վարելու է Հոլոքոստի հիշատակի արարողությունները, վերջինս խոստովանեց, որ նախարարությունը միջամտել է: «Ոմանք կարող են եզրակացնել, որ թուրքական ճնշումներն ազդեցիկ են եղել», ասել է նա:

Հին պատմություն է: Վաշինգտոնում Հոլոքոստի թանգարանի ծեւավորողները խոստացան, որ հայերի անցյալը կհիշատակվի: Սակայն նրանք դժեցին իրենց խոստումը, բացատրելով, որ հայերի հարցի նշումը կնվազեցներ հրեական ողջակիզման «աննախադեպ» բնույթը, եւ որ Իսրայելը չէր ցանկանում վիրավորել իր դաշնակից Թուրքիային:

Հոլոքոստի ամերիկյան թանգարաններում տեղ չկա նաեւ կոմունիստների, սոցիալիստների, արհեստակցական միությունների ներկայացուցիչների կամ թերզարգացած մարդկանց համար, որոնք Հիտլերի զոհերը դարձան: Ոչ ոք չի խոսում 500 հազար գնչուների սպանության մասին: Նրանք առավել անժողովրդական են, քան կարմիրները:

Հոլոքոստի հիշատակությունները շատ հաճախ անցյալի չարաշուքներ են՝ հօգուտ ներկա նպատակների, եւ այստեղ միակ մեղավորները թուրքերն ու թանգարանների տնօրենները չեն: Իսրայելի եւ Ամերիկայի հրեա առաջնորդները խայտառակել են իրենց, պնդելով, որ եվրոպական հրեաների տառապանքները «եզակի» են: «Եթե հրեաներին պատահածը «եզակի» էր, ապա ինչ «դաստ» պետք է մենք խաղենք Հոլոքոստի օրերի հիշատակությունից: Չէ՞ որ եզակին հնարավորություն չունի կրկնվելու եւ մենք կարող ենք հանգիստ մոռանալ կամ անտեսել:

Մենք պարտավոր ենք բրիտանացի խաղաղասերներից պահանջել, որ վերափոխվեն, փոխանակ թավալվելու հրեական կեղծ պնդումների շրջանակներում:

ԳՐՏԱԿԱՆ ՀԱՅՏԱՆԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մայր բջիջների փորձարկումները մարդկանց վրա

Ամերիկյան հայտնի «Ուոլ սթրիթ ջոռնալի» թղթակից Քրիս Աղամսը հաղորդում է, որ առողջապահության ազգային ինստիտուտների իր լաբորատորիայում գիտնական Ռոն Մակկեյը, որը որոշ ժամանակ ուսումնասիրում էր պարկինսոնյան հիվանդությունը եւ վերջին տարիներին հայտնաբերել էր մկների մոտ այդ անբուժելի ախտի ընթացքը շրջելու մի միջոց, այժմ երկար սպասված, բայց թեժ վիճաբանության արդյունքում ստացված որոշման շնորհիվ շուտով պատրաստ կլինի իր ստացած արդյունքները փորձելու մարդկանց վրա: Հարցը վերաբերում է մարդկային սաղմում սկիզբ առնող եւ հետագայում բազմակողմանի ուղիներով զարգացող մայր բջիջներին: Մի տարուց ավելի ֆնարկվող սույն նախագիծը հանդիպում էր կրոնական կազմակերպությունների եւ կոնգրեսի պահպանողական անդամների բուռն դիմադրությանը, որոնք հակաբարոյական էին համարում դա:

Հետազոտությունը կարող է օգտակար լինել անսահման թվով հիվանդությունների դեմքում, սակայն առավելապես խոստումնալից կլինի պարկինսոնյան հիվանդության, շաքարախտի, տրային հիվանդությունների, ընդհանուր սկլերոզի, այրվածքների եւ ողնուղեղի վնասվածքների համար: Բացի դրանից, կարող է փոփոխության ենթարկել դեղամիջոցների կատարելագործման եւ փորձարկման գործընթացը: Բոլորովին նոր հորիզոններ բացելով դեղագործության եւ կենսատեխնոլոգիայի ոլորտում աշխատող արդյունաբերական ձեռնարկությունների համար:

Սաղմնային մայր բջիջներն ունակ են զարգանալու եւ առաջացնելու այլազան ֆունկցիաներ ունեցող տարբեր բջիջներ՝ ինչպես նեյրոններ, մկանային, ուրտի ու արյան բջիջներ եւ այլն: Պրն Մակկեյը վերջերս հայտարարել է, որ ինքը շատ է ցանկանում կատարել այդ փորձարկումները եւ մտադիր է կոչ ուղղել մարդկանց՝ ձեռք բերելու համար սաղմնային այդ բջիջները:

Պարկինսոնյան հիվանդությանը նվիրված պրն Մակկեյի վերջերս կատարած հետազոտությունը նպատակ է հետապնդում պարզելու որոշ բջիջների դոֆամին արտազատելու ունակությունը եւ այդ բջիջների մահանալու դեպքերը պարկինսոնյան հիվանդության դեպքում: Հետազոտողները կարողացել են սաղմնային մայր բջիջներ պատվաստել մկների վրա եւ աճեցնել դրանք որպես նոր, դոֆամին-արտազատող բջիջներ, որոնք հետագայում վերականգնել են այդ կրծողների ուղեղի ֆունկցիան: «Կարելի է իմանալ, թե արդյոք հնարավո՞ր է նույնն իրականացնել մարդկային սաղմնային բջիջների հետ», ասում է պրն Մակկեյը:

Սույն հետազոտությունը կարող է չափազանց խոստումնալից լինել ողնուղեղի վնասվածքները բուժելու գործում: Նման վնասվածքներով տառապող կենդանիների վրա կատարված փորձերը ցույց են տվել, որ սաղմնային մայր բջիջների ներմուծումը թույլ է տալիս հիշյալ կենդանիներին վերականգնելու վնասված եսին վերջույթների ֆունկցիան:

Հ. Օ.

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՕՊԵԿ-ը անփոփոխ թողնց նավթի քվոտաները

Անորոշություն վառելիքի շուկաներում

Նավթ արտահանող երկրների կազմակերպության՝ ՕՊԵԿ-ի ներկայացուցիչները նոյեմբերի 12-13-ը Վիեննայում համաժողովի հավաքվելով՝ ի վերջո վճռեցին չավելացնել նավթի արդյունահանման ներկայիս քվոտաները, չնայած վերջին ամիսներին արձանագրված հեղուկ վառելիքի թանկացմանը: Քվոտաների վերաբերյալ որոշման ընդունումը հետաձգվեց մինչեւ հունվարի 17-ին կայանալիք հաջորդ հանդիպումը:

Համաժողովի արդյունքը չի կարելի անակնկալ համարել, քանի որ վերջին փոփոխությունը տեղի էր ունեցել ընդամենը 2 շաբաթ առաջ՝ հոկտեմբերի 31-ին, երբ որոշվեց օրական 500 հազար բարելով ավելացնել նավթի արդյունահանումը: «Լիբերասիոն» թերթը գրում է, որ չի բացառվում նույնիսկ նավթարդյունահանման կրճատումը, քանի որ ՕՊԵԿ-ը երկյուղում է, թե գարնանը հեղուկ վառելիքի պահանջարկը կարող է նվազել՝ իջեցնելով գները: Կազմակերպության անդամ 11 երկրները հիշում են չարաբաստիկ 1997 թվականը, երբ քվոտաների անհիմն բարձրացման հետեւանքով մեկ բարել նավթի գինն իջավ 10 դոլարից էլ ցածր:

Մյուս կողմից, ՕՊԵԿ-ը չի կարող թույլ տալ չափազանց բարձր գներ, այլապես կզրկվի եկամուտներից: Ներկայումս Նյու Յորքի եւ Լոնդոնի շուկաներում մեկ բարել նավթը վաճառվում է մոտ 30 դոլարով: Թանկությունից տուժում են սպառողները: Անցյալ շաբաթավերջին Ասիա-խաղաղօվկիանոսյան տնտեսական համաժողովի (APEC) երկրները Բրունեյում մտահոգություն հայտնեցին այն առնչությամբ, որ «նավթի շուկայի անկայունությունն ազդում է տնտեսական զարգացման վրա»: APEC-ի երկրները պահանջեցին իջեցնել նավթի համաշխարհային գները:

Այս օրերին ՕՊԵԿ-ի երկրները բազմաթիվ, հաճախ իրարամերժ, հայտարարություններ են անում: Այսպես, Ալժիրի նավթի նախարար եւ ՕՊԵԿ-ի ապագա նախագահ Շամիք Խելիլը հայտարարեց. «Մինչեւ հունվար կարող ենք ավելացնել կամ նվազեցնել նավթի արդյունահանումը, նայած շուկայի զարգացումներին»: Սաուդյան Արաբիայի ներկայացուցիչը նախ բացառեց քվոտաների մոտալուտ ավելացման հնարավորությունը, ապա հրաժարվեց իր խոսքերից:

Կասկածներ են մնում մարտին ՕՊԵԿ-ի ընդունած կայունացման մեխանիզմի կիրառման առնչությամբ: Այդ մեխանիզմի համաձայն նախատեսվում է ինքնաբերաբար ավելացնել նավթարդյունահանումը, եթե մեկ բարելի գինը 21 օր անընդմեջ 28 դոլարից բարձր լինի: 21 օրը կլրանա նոյեմբերի վերջին: Բայց կազմակերպության գլխավոր քարտուղար Ռիլվանու Լուկմանը երկուշաբթի օրը լրագրողներին հայտարարեց, թե քվոտաների բարձրացումը «պարտադիր չէ»: «Մենք երբեք չենք ասել, թե նավթահանույթի ավելացումն ինքնաբերաբար կլինի», ավելացրեց նա, խորացնելով հեղուկ վառելիքի շուկայում առանց այդ էլ տիրող անորոշությունը: Երկուշաբթի երեկոյան Հյուսիսային ծովի նավթի մեկ բարելի գինը հասավ 33,42 դոլարի:

Մոլորակի աղտոտումը կրճատելու ճիգեր Հաագայի խորհրդաժողովում

ՄԱԿ-ի հովանու ներքո նոյեմբերի 13-24-ը Հաագայում անցկացվում է բնապահպանական խորհրդաժողով, որի մասնակից 180 պետությունների ներկայացուցիչները կփորձեն մոլորակի աղտոտումը կրճատելու եւ ջերմոցային էֆեկտը նվազեցնելու ընդհանուր ռազմավարություն մշակել: Խոսքը մասնավորապես 1997 թ. դեկտեմբերին Կիոտոյում ստորագրված արձանագրությունն ուժի մեջ մտցնելու մասին է: Ճապոնական այդ քաղաքում մոլորակի 38 զարգացած երկրները պարտավորություն էին ստանձնել 2008-2012 թթ. 1990 թ. համեմատությամբ 5,2 տոկոսով կրճատել ջերմոցային էֆեկտի համար «մեղավոր» 6 գլխավոր գազերի արտանետումը մթնոլորտ: Եվրամիությունում արտանետումները պետք է նվազեցվեն 8, ԱՄՆ-ում՝ 7, Կանադայում եւ Ճապոնիայում՝ 6 տոկոսով: «Ֆիգարո» թերթը գրում է, որ Կիոտոյի արձանագրության կիրառման առթիվ տարաձայնություններն առկա էին դեռ Հաագայի համաժողովից առաջ: Դրանցից գլխավորը «մաքուր» զարգացման մեխանիզմների մշակման հարցն է: Բրազիլիայի առաջարկած այդ մեխանիզմը մինչեւ օրս հստակորեն չի սահմանված:

Ի տարբերություն ԱՄՆ-ի, եվրոպական պետությունները պահանջում են, որ Կիոտոյում ստանձնած պարտավորությունների առնվազն կեսն իրականացվի առանձին երկրների ուժերով, իսկ հսկիչ վերազգային կառույցը պատժի պարտազանց երկրներին: «Լիբերասիոն» թերթը նշում է, որ Հաագայում, ինչպես 1998 թ. Բուենոս Այրեսում, եվրամիությունը կրկին կպահանջի վտանգավոր 6 գազերի արտանետումների կրճատման 50 տոկոսն իրականացնել ներքին միջոցներով՝ էներգետիկ խնայողությամբ եւ բնապահպանական հարկումներով: Իսկ ԱՄՆ-ը պահանջում է այսպես կոչված «ճնշարկելի վկայագրի» իրավունք, որը պարտավորությունները չկատարած երկրներին թույլ կտար «արտանետման վարկեր» ձեռք բերել բնապահպանական առումով «ամենամաքուր» պետություններից: Մինչեւ 2010 թ. նման գործարքների ընդհանուր գումարը կարող է կազմել 10-30 միլիարդ դոլար:

Ինչ վերաբերում է նոր զարգացող երկրներին, նրանք կրկնում են հյուսիսարավ առճակատման ավանդական թեման: Այսպես, վերջին տարիների տնտեսական արագ զարգացման հետեւանքով Չինաստանն այժմ առաջատար է ածխաթթու գազի արտանետման գծով եւ չի ուզում արտանետումները կրճատելով վտանգել իր ապագան, չնայած աղտոտումն արդեն իսկ բանկ է նստում նրա վրա: Անցյալ շաբաթ ՉԺՀ արտգործնախարարը 38 զարգացած պետություններին կոչ արեց «հնարավորին չափ շուտ» կատարել իրենց պարտավորությունները եւ մյուս երկրներին օգնել պայքարելու աղտոտման դեմ՝ ֆինանսավորելով եւ նոր տեխնոլոգիաներ հանձնելով նրանց:

Ի դեմ, մեկ շնչին ընկնող արտանետումների գծով առաջատար արդյունաբերապես զարգացած պետություններն են: Այսպես, մեկ ամերիկացու հաշվով տարեկան արտանետվում է 20 տոննա ածխաթթու գազ, մեկ չինացու հաշվով՝ 2,6 տոննա, իսկ աղքատ երկրներում այդ ցուցանիշն ընդամենը 1 տոննա է:

Պ.

ԱԶԳ

Մշակույթ

Թվում է, մենք արդեն սկսել ենք համակերպվել այն մտքին, որ պարբերաբար կորցնում ենք երիտասարդ սերնդի կատարողական արվեստի լավագույն ներկայացուցիչներին: Տարբեր պատճառներով պայմանավորված արագաղթը, իսկ երբեմն էլ փախուստը Հայաստանից, հանգեցնում են ազգի հոգեւոր ներուժի աղքատացմանը: Լոկ որպես խղճուկ մխիթարանք, մենք կառչում ենք այն փաստարկին, որ հայ երաժիշտն իր գործունեությամբ բազմապատկում է ազգի փառքը: Վերջին հաշվով գուցե դա այդպես է, եթե երաժիշտը պահպանում է Հայաստանի քաղաքացիությունը: Իսկ եթե ո՞չ:

Հատկանշական է, որ հայկական նորաստեղծ արհեստական սփյուռքն Արեւմուտքում իր մեջ կրում է մեր մշակույթի եւ այն ավանդույթների հետքը, որ կազմավորել են խորհրդային կատարողական դպրոցի կորիֆեյները: Այդ հիմքը կատարողի տաղանդին զուգորդվելով զարգացած երկրի արդասավոր միջավայրի պայմաններում, որպես կանոն, գերազանց արդյունքներ է տալիս:

30-ամյա Վարդան Մամիկոնյանը, որը Երեւանում մի քանի օր առաջ մեծ հաջողությամբ ելույթ ունեցավ 10-ամյա բացակայությունից հետո, ներկայումս Ֆրանսիայի քաղաքացի է: Բնակվելով Փարիզում, նա համերգային շրջագայություններ է կատարել Եվրոպայի եւ Ամերիկայի բազմաթիվ երկրներում դափնեկրի կոչումներ ստանալով մի շարք միջազգային մրցույթներում (այդ թվում առաջին մրցանակներ 1990 թ. Սեն Ժերմենի Իվոն Լեֆեբեր մրցույթում եւ 1992 թ. Մոնտե Կառլոյի World Music Masters մրցույթում):

Երեւանի, ապա Մոսկվայի կոնսերվատորիաներում ստացած կրթությունը (ասպիրանտուրայում նրա մանկավարժներն էին Վալերի Կաստելսկին եւ Լազար Բերմանը) Վարդան Մամիկոնյանը ենթարկեց իր արտասովոր երաժշտական խառնվածքին: Այդուհանդերձ, անվանի ուսուցիչներից նա պահպանել է մտավոր եւ հուզական վիթխարի էներգիայի հպարտ տիրակալը լինելու ունակությունը, էներգիա, որն ասպվածային ներկայության հրաշք է ստեղծում: Որեւէ բան ի վիճակի չէ տիրակալին կտրելու դաշնամուրից եւ արտաքին բացասական «ազդակներից»: Ա. Խաչատրյանի անվան մեծ համերգասրահի անբավարար գործիքից, Հայաստանի անհնազանդ ֆիլհարմոնիկ նվագախմբից եւ վահանակի մոտ կանգնած Կարեն Դուրգարյանից, որը համակված էր լոկ սեփական երաժշտական ադրենալինով:

Վարդանի մեջ առկա է եւս մեկ կարեւոր տոհմական գիծ. նա հայտնի ջութակահար Լեւոն Մամիկոնյանի որդին է, որը 70-ական թթ. ղեկավարում էր Հայֆիլհարմոնիայի լարային քառյակը: Ստեղծվելով որպես Կոմիտասի անվան ակադեմիական քառյակի այլընտրանք, նոր կոլեկտիվը կարեւոր դեր խաղաց Հայաստանի կամերային անսամբլի զարգացման մեջ: Մեր պատմության այդ էջը մենք չպետք է մոռացության մատնենք:

Լեւոն Մամիկոնյանին բնորոշ ռացիոնալիզմի, նոտայական տեքստի վերլուծական ընկալման հակումը փոխանցվել է նաեւ որդուն՝ Վարդանին: Այս համերգում նա կատարեց Պ. Չայկովսկու եւ Ս. Պրոկոֆիեւի թիվ 1 դաշնամուրային կոնցերտների մենանվագները: Մենակատարը հրաժարվեց տարերային սկզբունքի որեւէ դրսեւորումից: Նրա առաջարկած հայեցակարգը ոչ թե էմոցիոնալ, այլ վերլուծական փորձի արդյունք էր: Հայեցակարգը հիացնում էր կուռ եւ համամասնական կառույցներով, որի շնորհիվ կատարողի աներեւակայելի վիրտուոզությունը եւ մտածողության մաքրությունը մղվեցին երկրորդ պլան, թեեւ ունկնդիրը մշտապես ինչ-որ բնական զորության հիպնոտիկ ազդեցության տակ էր:

Չայկովսկու կոնցերտում դաշնակահարը նախընտրեց առանձնացնել դասական գծերը, որոնք մոտիկ են, օրինակ, բեթհովենյան ավանդույթին: Այդ պատճառով նրա տեմպերը զուսպ էին, եւ նույնիսկ եզրափակիչ մասը նա ջանում էր «ծանրացնել» խոշորացված մանրամասներով: Ափսոս, որ այդ գաղափարը պատշաճ լուծում չստացավ դիրիժորի պատճառով. չափազանց արագ տեմպն անդադարձավ նվագախմբի անկայուն կատարման վրա: Պրոկոֆիեւի 1-ժամանոց կոնցերտը Վարդան Մամիկոնյանին հնարավորություն տվեց վերարտադրել հնչողության բազմերանգ սանդղակ, որը մոտ է ժամանակակից երաժշտությանը: Իսկ Պրոկոֆիեւի կոնցերտի նրբորեն ընդգծված իմպրովիզացիոն տարրն առնչվում էր նորագույն ժամանակների երաժշտությանը: Կարելի է պատկերացնել, թե Վարդանն ինչպես կկատարի 20-րդ դարի երկրորդ կեսի ստեղծագործությունները:

Երիտասարդ դաշնակահարի ելույթի փայլուն տպավորությունն ամրապնդեց փոքրիկ «բիսը»: Շոպենի թիվ 5 էտյուդի ճախրող արտեջոները սլացան աշնան քամու պես, չթողնելով, որ զմայլված լսարանն ուշքի գա:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՄԱՐԳԱՅԱՆ
Արվեստագիտության դոկտոր

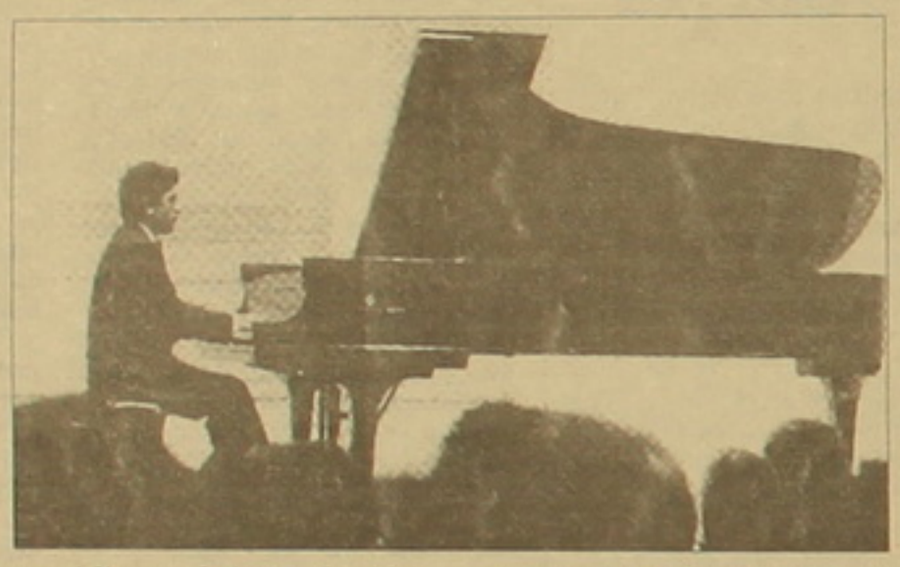

Ասպվածային ներկայության հրաշքը

Նվագում է Վարդան Մամիկոնյանը

Կյանքի լավագույն մասը

Զուլիետ Մատինյանի ինքնադիմանկարը

Կյանքը նշանակալից դարձնելու համար պետք է ստեղծագործել... Իսկ դա միայն գրելը չէ: Գործելը, բայց ոչ չարիք: Նկարելը, բայց ոչ չարը: Երգելը, միայն սերը:

Ես մարդկության մասնիկն եմ, նրա պես օժտված, սակայն մեջս եղեռն... արյան հիշողությունն ինձ հանգիստ չի տալիս, ընդվզում է:

Հոգեկերտվածքով նվիրյալ հայ եմ, արվեստի անտիպոս մշակ, մշակութային գործիչ: 30 տարի անքասիր աշխատելով հեռուստառադիոյում՝ դարձել եմ երախտավոր, նաեւ բախտավոր, որ կարեցածիս չափ օգնել եմ մարդկանց հոգեւոր հայրենիքում որը չզգալու:

Անկեղծաբար որերիս մեջ խոնարհ եմ եղել, տարել եմ՝ ամրացել եմ:

Կյանքում, աշխատանքում, թե գրականության մեջ հավատարիմներից եմ՝ ընկերներին, բարեկամներին, համախոհներին, գաղափարներին, սկզբունքներին, ճշմարտությանը:

Աշխատանքով տարված՝ ինչ եմ գրել: Արձակի մասին է խոսքս: Առաջս նույնպես համարելով ստեղծագործություն: Հնարավոր չէ հաշվել քանի հաղորդում եմ գրել տարիների ընթացքում՝ նվիրված նկարիչների, քանդակագործների, գրողների, ռեժիսորների, դերասանների: Երեւույթների, իրադարձությունների, իրադրությունների: Եղել հեղինակ, խմբագիր եւ ռեժիսոր: Ափսոս, հեռուստառադիոն բանավոր արվեստ է, դերասանության պես: Գրեցիր, հաղորդվեց՝ վերջ: Լավագույն դեպքում մեկ-երկու հաղորդում կմնա ֆոնդում... եթե չարակամներ չգտնվեն:

Կյանքիս լավագույն տարիներն ուսանողականն էր: տված հրաշք: Այսօրվանը՝ տված հրաշք է:

Քանի որ մեր խմբագրությունը մշակութային է (18 տարի վերեւում աշխատելուց հետո, շատ անգամ վեր ու վար անելուց հետո, որպես ասիստենտ եւ ռեժիսոր, ծնողը ոտքով էլ էինք հասնում հեռուստատեսություն, իջնում ենք Իվոն Լեֆեբեր մրցույթում եւ 1992 թ. Մոնտե Կառլոյի World Music Masters մրցույթում):

ռադիո), ես ավելի շատ թատրոնի գիտակ եմ համարում ինձ: Վերեւում թատերական կյանքի հանդեսը եւ թատրոնի մեծերին նվիրված հաղորդումներ էի անում, որի ռեժիսորն էի: Ստեղծող հեղինակներից էր Վասիլ Գրիգորյանը: Այսօրվա գործող թատրագետներից, ինձնից ավելի նվիրյալ: Հեռուստատեսությունում չորս բեմադրություն եմ արել, ռադիոյում՝ մեկը: Սարսափելի է, որ մարդուն աշխատելիս ոչ միայն չեն օգնում, այլեւ խանգարում են: Ես միշտ հանգամանքների չար բերումով դրանց մեջ եմ հայտնվում: Բայց կաղ չունի, ինչին ձեռք եմ գարկել, հաջողվել է: Դրանով եմ հպարտ:

Ռադիոյում վերջերս մի էջ եմ ստեղծել, կոչվում է «Միջնարար»: Ոչ թե դաղարի, այլ միջին արարի, միջին գործողության իմաստով: Հեղինակային այդ ծրագրում ներկայացնում եմ բոլոր նրանց, ովքեր «աստեղային» պատերազմից դուրս են մնացել: Գրում եմ նրանց մասին, ում մասին ոչ ոք չի գրում, կամ մոռացել են: Դրանով տարնելի դարձնելով նրանց կյանքը: Թատրոնի նվիրյալների մասին է խոսքը:

Այսօր ռադիոռեժիսոր լինելը՝ արվեստագետ, թատերագետ, մարդագետ, փիլիսոփա, գրող, օրոգրաֆիա, մշակ, խենթ ու համառ, հոգեւոր ու գորովագութ, ինչ ասես:

Համարում եմ, որ ռադիոհաղորդումներին ռեժիսոր պետք չէ, բայց՝ պետք է լինում: Իմ կարծիքով այդքան մեծ լսարան, որ ռադիոն ունի, ոչ միայն նվիրյալ ռեժիսոր, նաեւ ոճաբան ու լեզվաբան է հարկավոր, որ անցումը անգլահայերենի՝ կաստելի՝ հայերեն տվեն հաղորդումները (խոսքն ավելի շատ վերաբերում է հեռուստատեսությանը): Ազգին ազգ պահողը լեզուն է: Այսօր հաստիքացուցակում կոչվում եմ կոորդինատոր: Եթե հարկ է լինում կոորդինացնում եմ խմբագրի, լրագրողի, հեղինակի, ռեժիսորի աշխատանքը:

Պայծառացումներիս պահերին նորից եմ ծնվում... քանի անգամ էլ դեռ պիտի ծնվե՛մ... Որպես մտավորական, չունեմ տարիքի պայման եւ ընթացքի սահման: Բայց երբ հայելուն եմ նայում, չեմ հասկանում ինչո՞ւ է համառորեն աղավաղում ինձ, թեեւ ծանոթներն էլ են հայելի մեզ...

Երկու մեծ ցավ ունեմ, որ կուզենայի ամոթված տեսնել. առաջինը՝ կյանքի արժե՛ զազգային: Դարաբաղյան հարցը եւ ցեղասպանության ընդունումը միջազգային մակարդակներում, ամեն հայի գերխնդիրը պետք է լինի միշտ եւ ամենուր: Քանզի հողը հեւալուց էլ է փոշիանում:

Երկրորդը՝ համամարդկային... Որ երեխայի անվան մեջ երկու անգամ հիշվում է հայր-ծնողը, իսկ ֆիզիկական ու բարոյական ցավ կրողը՝ մայրը՝ ոչ մի: Թող ներեն այրերը, ես դա համարում եմ խաղաքարի բարբարություն, մայրական մահ:

Իմիջիայլոց, մայրիշխանությունն այդքան երկար տեւեց միայն բարության շնորհիվ, որն այնպես պակասում է հիմա:

Շքեղություն չեմ սիրում, չափավոր եմ, բայց կոլորիտային, սիրում եմ տարաշխարհը, ուր հետաքրքիր մարդիկ են ապրում, ամեն մեկը մի աշխարհ... (թեեւ այն կերպափոխվել է, եւ բազում լավ վերադարձերի կարիք ունի): Համարում եմ, որ աշխարհ եմ եկել որպես բարեկամ, իսկ ամենից շատ իմ Հայաստան աշխարհն եմ սիրում, ինչպես ծնողներիս ու երեխաներիս, հարգում կարդվածությունները:

Ապրում եմ ընթացիկ կյանքով, բոլորի պես: Բայց անչար: Ցավ եմ ապրում այս վաս շրջադարձերի համար, աստում կոմերցիալիզմը, որի մեջ հարկադրաբար գտնվեցինք: Ողբերգականորեն եմ ապրում եւ վերապրում իմ տեսած ու ապրած անարդարությունները կյանքի բոլոր բնագավառներում, գրականությամբ այն հասցնելով հասարակական հնչեղության: Ուրախության առկայծումներ ունենում եմ, բայց գերիշխողը տխրությունն է: Իսկ ո՞վ է ասում, տխրությունը երջանկություն չէ: Հանդարտ, հավասարակշիռ, առանց էքսցեսների ամեն կեցություն երջանկություն է: Որպես արձակագիր, այսինքն հրապարակագիր (մարդուն ամբողջության մեջ պետք է գնահատել), իրավունք չունեմ անձի, եսի շրջանակներում մնալու, ինչով եւ զբաղված եմ: Եվ ընդհանրապես, ոչ մի բանական մարդ իրավունք չունի եսի շրջանակներում մնալու, առավել՝ ստեղծագործողը:

Կյանքիս մեծագույն մասը երեւանում եմ ապրել: Ինձ համարում եմ նաեւ երեւանցի: Սակայն հոգարանում եմ իմ ծննդավայր Համզաշիման-Համզաբեն գյուղով: Այժմ փոխվել է անունը՝ Մարգահովիտ: Ուսուցիչ հայրս է նախաձեռնել՝ գյուղանվան ոչ հայկական ասոցիացիան ցրելու համար: Բայց իմ ծննդավայրը հազար տարեկան է, եւ երեւի, հազարամյա իմաստություններ ունի պահած ամեն քար ու թփի տակ, եւ դա փոխանցվում է ապրողներին:

ԵՐԵՎԱՆ ՇԱՐՅԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Ճապոնական բանաստեղծական շեւի մեջ

Խաչիկ Սաֆարյանի «Հոմուներ եւ բանկաներ» գիրքը

Խաչիկ Սաֆարյանը հայտնի անուն է խաղաքարական աշխարհում: Դեռեւս 1963 թվականին, որպես այլախոհ, դատապարտվել է չորս տարով եւ ազատազրկվել: Հայաստանի երրորդ Հանրապետության առաջին իսկ տարիներից նա կրկին խաղաքական թատերաբեմում է: 1990-1999

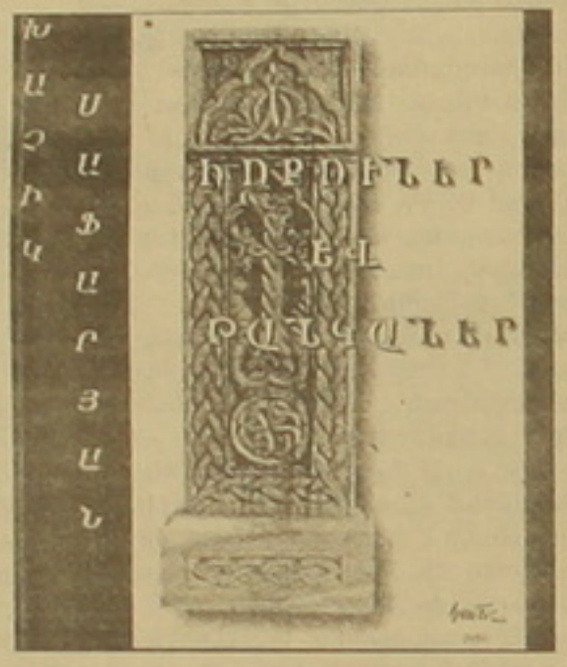

թվականներին եղել է ՀՀ Գերագույն խորհրդի առաջին գումարման եւ ՀՀ Ազգային ժողովի առաջին գումարման պատգամավոր: Նրա գրչին են պատկանում «Բուսաբանություն» ծեռնարկը՝ միջնակարգ դպրոցի համար, «Այգիները լեռներում», «Թռչունները մեր բարեկամներն են», «Պտղաբուծություն բոլորի համար», «Հանրամատչելի խաղողագործություն» ու «Բույսերի զարմանահրաշ աշխարհում» գրքերը: Հրատարակվել է «Աշխարհն իմ ախորակն» բանաստեղծությունների ժողովածուն, կազմել ու Գրականության եւ արվեստի թանգարանի հրատարակչությամբ հրատարակել է Կոմիտասի երկու մեծ աշակերտներին՝ Արմենակ Շահմուրադյանին եւ Վահան Տեր-Առաքելյանին նվիրված ժողովածուներ, ինչպես նաեւ իր հեղինակած՝ Կոմիտասի կյանքին ու գործին նվիրված «Կոմիտաս սմանչելագործ» գիրքը:

Վերջերս «Կանչ» հրատարակչությունը լույս է ընծայել Խաչիկ Սաֆարյանի «Հոմուներ եւ բանկաներ» բանաստեղծությունների երկրորդ ժողովածուն: Ճապոնական հնարերգության ձեւերն օգտագործելով, Խաչիկ Սաֆարյանը հասել է մարդկային ապրումների եւ ընկալումների հայեցի պարզության եւ անմիջականության:

Կինը տիեզերքի հրաշքն է

«Եվան աշխարհում» ցուցահանդեսը

Նոյեմբերի 10-ին մշակույթի նախարարության շենքում բացվել է ԵՊՀ ուսանող Գոռ Մկրտչյանի «Եվան աշխարհում» խորագրով անհատական ցուցահանդեսը: Սա 20-ամյա Գոռ Մկրտչյանի երկրորդ ցուցահանդեսն է, որը շարունակվելու է նոյեմբերի 10-17-ը, իսկ առաջինը բացվել էր 1999 թ. ԵՊՀ-ում:

Գոռ Մկրտչյանը ծնվել ու մեծացել է նկարչի ընտանիքում (հայրը նկարիչ է, մայրը բժշկուհի): Սովորում է ԵՊՀ-ի ֆիզիկական ֆակուլտետի դեղագիտական բաժնում եւ հույսեր է փայփայում ընդունվել Երեւանի գեղարվեստի ինստիտուտ:

Կտավներում փառաբանված է կյանքը՝ իր հավերժական արժեքներով, կինը, տիեզերքը: Երիտասարդ արվեստագետը հայացքն ուղղում է վեր երկնային իրականություն, ուր ձգտում է տեսնել լուսավոր իր սիրուն. «Կինը բնության, տիեզերքի հրաշքն է: Իմ գործերում ես ներկայացրել եմ կնոջը՝ Եվային», ասում է Գոռ Մկրտչյանը:

Յուրաքանչյուր աշխատանք, յուրաքանչյուր կոմպոզիցիա («Քնկոտ կուրտիզանուհին», «Երկնային ջուկներ», «Գգվոտոց», «Աղջիկն ու լուսինը», «Կաղույտ, կաղույտ խոսքումներ», «Ադամի ծառ Եվայի տերեւներով» եւ այլն) ասես շրթայված լինի: Հոգեբանական ու գաղափարական առումներով շարունակությունը լինելով նախորդի, այն կաղում է հաջորդի հետ: Բոլոր աշխատանքները մեկտեղ կազմում են իմաստային ամբողջություն:

Ցանկալի է, որ մշակույթի նախարարությունը երիտասարդ արվեստագետների համանման ցուցահանդեսներ հաճախակի կազմակերպի ինքնուրույն կամ նկարիչների միության հետ:

ԻՐԻՆԱ ՇԱՐՅԱՆ

ԱԶԳ

Մարզական

ՖՈՒՏԲՈԼ

Վիճակահանությունն անվանեց մրցակիցներին

Ժնեւում անցկացվեց եվրոդպական երկրների ակումբային թիմերի երկու մրցաշարերի՝ Չեմպիոնների լիգայի եւ ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկության հերթական փուլերի վիճակահանությունը:

Կորոշեն 8 ուժեղագույններին

Չեմպիոնների լիգայի երկրորդ խմբային փուլում հանդես՝ եկող 16 թիմերը բաժանվել են չորս խառյակների: Այստեղ դպայքարը կընթանա առաջին եւ երկրորդ տեղերի համար: Ներկայացնենք խմբերի կազմերը.

Առաջին խումբ

«Պանաթինաիկոս» (Հունաստան), «Վալենսիա» (Իսպանիա), «Շտուրմ» (Ավստրիա), «Մանչեսթր Յունայթեդ» (Անգլիա)

Երկրորդ խումբ

«Դեպորտիվո» (Իսպանիա), «Միլան» (Իտալիա), «Գալաթասարայ» (Թուրքիա), «Պարի Սեն Ժերմեն» (Ֆրանսիա)

Երրորդ խումբ

«Արսենալ» (Անգլիա), «Բավարիա» (Գերմանիա), «Լիոն» (Ֆրանսիա), «Սպարտակ» (Ռուսաստան)

Չորրորդ խումբ

«Լացիո» (Իտալիա), «Լիդս Յունայթեդ» (Անգլիա), «Ռեալ» (Իսպանիա), «Անդերլեխթ» (Բելգիա):

Երկու շրջանով անցկացվող մրցաշարերում խաղերը տեղի կունենան այս տարվա նոյեմբերի 21-22-ին, դեկտեմբերի 5-6-ին, եկող տարվա փետրվարի 13-14-ին, 20-21-ին, մարտի 6-7-ին, 13-14-ին: Խմբային մրցումների արդյունքներով կորոշվեն այն 8 ուժեղագույնները, որոնք դպայքարը կշարունակեն օլիմպիական մրցակարգով:

Դպայքարը կշարունակեն հաղթողները

ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկությունում անցկացվեց 1/16 եզրափակիչի վիճակահանությունը: Այս փուլում հանդես կգան 1/32 եզրափակիչի 24 հաղթողներն ու Չեմպիոնների լիգայի առաջին խմբային մրցաշարերում երրորդ տեղեր գրաված 8 թիմերը: Ահա թե որ զույգերը կհանդիպեն նոյեմբերի 23-ին եւ դեկտեմբերի 7-ին կայանալիք խաղերում:

«Գլազգո Ռեյնջերս» (Շոտլանդիա)-«Կայզերսլաութեռն» (Գերմանիա)
«Օսիեկ» (Խորվաթիա)-«Սլավիա» (Չեխիա)
«Բայեր» (Գերմանիա)-ԱԵԿ (Հունաստան)
«Բրյուգե» (Բելգիա)-«Բարսելոն» (Իսպանիա)
«Հերտա» (Գերմանիա)-«Ինտեր» (Իտալիա)
«Նանտ» (Ֆրանսիա)-«Լոզան» (Շվեյցարիա)
«Ալավես» (Իսպանիա)-«Ռոսենբորգ» (Նորվեգիա)
«Ֆեյենորդ» (Հոլանդիա)-«Շտուտգարտ» (Գերմանիա)
«Պարմա» (Իտալիա)-«Մյունխեն 1860» (Գերմանիա)
«Բորդո» (Ֆրանսիա)-«Վերդեր» (Գերմանիա)

«Շախտյոր» (Ուկրաինա)-«Սելտա» (Իսպանիա)
ՊՍՎ (Հոլանդիա)-ՊԱՕԿ (Հունաստան)
«Ռոմա» (Իտալիա)-«Համբուրգ» (Գերմանիա)
«Լիվերպուլ» (Անգլիա)-«Օլիմպիակոս» (Հունաստան)
«Լոկոմոտիվ» (Ռուսաստան)-«Ռայո Վալեկանո» (Իսպանիա)
«Էսպանյոլ» (Իսպանիա)-«Պորտու» (Պորտուգալիա)

ԲՈՆՑՔԱՄԱՐՏ

Լյուիսը հաղթում է Տուային

Կկայանա՞ Լյուիս-Թայսոն մենամարտը

Լաս Վեգասի «Մանդելեյ Բեյ» խաղատան ռինգում մրցեցին ծանրաբային բոնքամարտիկներ Լենոքս Լյուիսը (Անգլիա) եւ Դեյվիդ Տուան (Նոր Զելանդիա):

Երկու կազմակերպությունների WBC-ի եւ IBF-ի վարկածով աշխարհի չեմպիոն Լյուիսը, որն արդեն 35 տարեկան է, հաճախ է ասում, որ թողնելու է բոնքամարտը, հատկապես երբ իրեն արժանի մրցակից չի տեսնում հավակնորդների մեծ բազմության մեջ: Իր 39 մենամարտերից նա հաղթել է 37-ում (29-ում նոկաուտով), մեկ անգամ պարտվել է, իսկ մեկ մենամարտ ավարտել ոչ-ոքի: Լյուիսի հասակը՝ 1 մ 96 սմ է, քաշը՝ 112 կգ:

Տուան ֆիզիկական տվյալներով զիջում է մրցակցին: Քաշը 110 կգ է, բայց հասակն ընդամենը 1 մ 78 սմ է: 29-ամյա մարզիկն անցկացրած 38 մենամարտերից հաղթել է 37-ում (32-ում նոկաուտով) եւ միայն մեկում է պարտվել:

Լասվեգասյան մենամարտից առաջ կողմերը հանդես էին գալիս լավատեսական հայտարարություններով: Մասնագետները, իրենց հերթին, նշում էին, որ ի դեմս Տուայի, Լյուիսը հանդիպելու է արժանի մրցակցի, իսկ հաղթելու համար անգլիացի բոնքամարտիկից մեծ ջանքեր կպահանջվեն:

Կանխատեսումներն արդարացան: Լյուիս-Տուա հանդիպումն ընթացավ համառ պայքարում եւ ավարտվեց աշխարհի չեմպիոնի դժվարին հաղթանակով:

Այժմ բոնքամարտի սիրահարները սպասման մեջ են. վերջապես կկայանա՞ արդյոք Լենոքս Լյուիս-Մայք Թայսոն մենամարտը: Շատերի կարծիքով, աշխարհի նախկին չեմպիոն Թայսոնը փորձ-ինչ թուլացել է: Բայց նա հայտարարում է, որ ծեռնոցները մեխից կախելուց առաջ պետք է հաղթի Լյուիսին: Վերջինս էլ ասում է, իր մարզական կարիերան լիարժեք չի լինի, եթե գոնե այժմ չխոթակի Թայսոնին:

Կազմակերպիչները արդեն ծեռքերն են շփում՝ ակնկալելով խոշոր շահույթ այս երկու հանրահայտ բոնքամարտիկների հանդիպումից: Նշում են նաեւ մասնակիցների նախատեսվող հոնորարների չափերը: Դրանք ռեկորդային են, պարզապես ֆանտաստիկ: Նախատեսվում է, որ Թայսոնը կստանա 20 մլն դոլար Լյուիսը՝ 80 մլն:

ՆԱՐԴԻ

Արթուր Մուրադյանը շարունակում է հաղթարշավը

Ավարտվեց նարդու «դավի» («կարճ») մրցաձեւի Հայաստանի հերթական առաջնությունը, որին մասնակցեցին 30 ուժեղագույն մարզիկներ:

Երկօրյա հետաքրքիր պայքարից հետո հանրապետության չեմպիոնի կոչումը նվաճեց Արթուր Մուրադյանը: Նա եզրափակիչում նվազագույն հաշվով՝ 17-16, պարտության մատնեց Կարեն Գյոզալյանին: Նշենք, որ Մուրադյանն այս տարի արդեն հաղթող էր դարձել Վենետիկի եւ Բաքուի միջազգային մրցաշարերում: Եվ ահա, նոր հաջողություն:

Երկրորդ տեղը գրավեց Գյոզալյանը, իսկ երրորդ մրցանակակիր դարձավ Սամվել Աղրամանյանը, որը 13-12 հաշվով առավելության հասավ Հրանտ Բաղալյանի նկատմամբ:

Առաջիկայում մեր նարդիստներին նոր մրցումներ են սպասում: Մի քանի ուժեղագույն մարզիկներ այժմ նախապատրաստվում են հանդես գալու ամերիկյան մայրցամաքի խոշորագույն մրցաշարում՝ Նեւադա նահանգի բաց առաջնությունում: Այս մրցումները կանցկացվեն խաղային բիզնեսի մայրաքաղաք Լաս Վեգասում, նոյեմբերի 29-ից դեկտեմբերի 4-ը:

ԲԱՍԿԵՏԲՈԼ

NBA-ի առաջնությունում

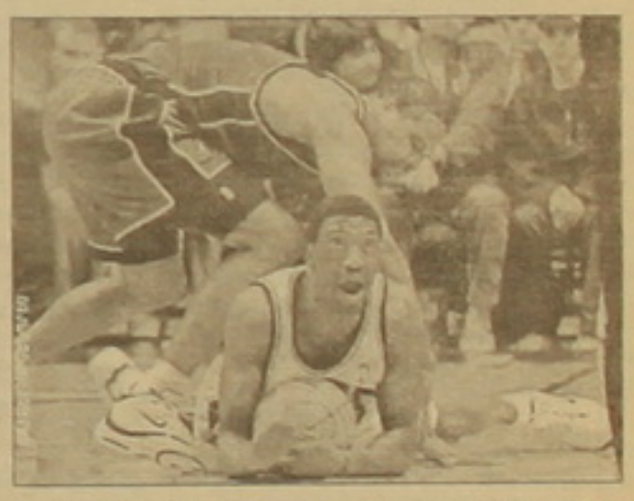

Բասկետբոլի ազգային ասոցիացիայի (NBA) վերջին խաղերում այսպիսի արդյունքներ գրանցվեցին. Ֆինիքս-Ատլանտա՝ 88-79, Շառլոտ-Սիթլ՝ 94-102, Նյու Ջերսի-Դետրոյթ՝ 94-108, Մինեսոտա-Ֆիլադելֆիա՝ 92-94, Չիկագո-Օրլանդո՝ 95-90, Հյուսթոն-Վանկուվեր՝ 85-78, Պորտլենդ-Դենվեր՝ 107-91:

Փորձեք լուծել

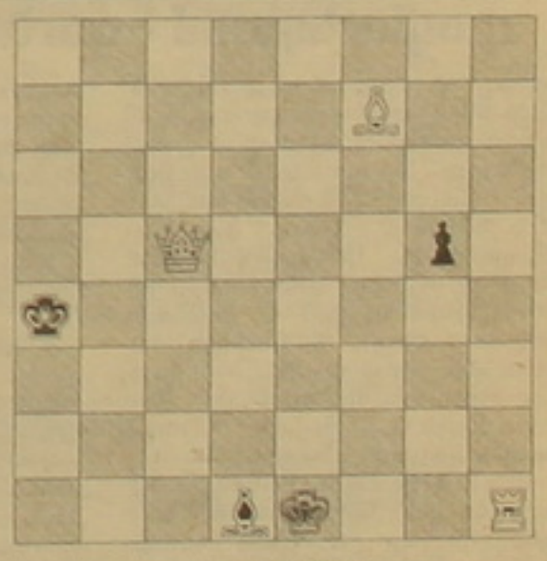

Մատ 2 քայլից

Բաժինը վարում է ՌԱՉՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

ԽԱՉԲԱՌ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Այգեսան: 2. Վիսկի: 3. Սնօրեն: 4. Փիշիհ: 5. Օհայո: 6. Այծեղնիկ: 9. «Օրլոնով»: 13. Շանթինյոն: 14. Մարգարյան: 16. «Շահնամե»: 17. Դեռանուն: 22. Աղամանդ: 23. Շանսոնետ: 25. Բուլգակով: 28. Շիշկին: 29. Ժան սեպ: 30. Տոյմա: 32. Սելավ:

Հորիզոնական

7. Այրիվանք: 8. Շինուհայր: 10. Վեսկի: 11. Այբեկ: 12. Ֆենոլոգիա: 15. Շաղգամ: 18. Հասպիս: 19. Հայոգեն: 20. Արիադնե: 21. «Հանճարը»: 24. Ամաղուս: 26. Շամխոր: 27. Ֆավնուս: 31. Շիշմանյան: 33. Օրփոր: 34. Գեղամ: 35. Գերմանիա: 36. Մերձավոր:

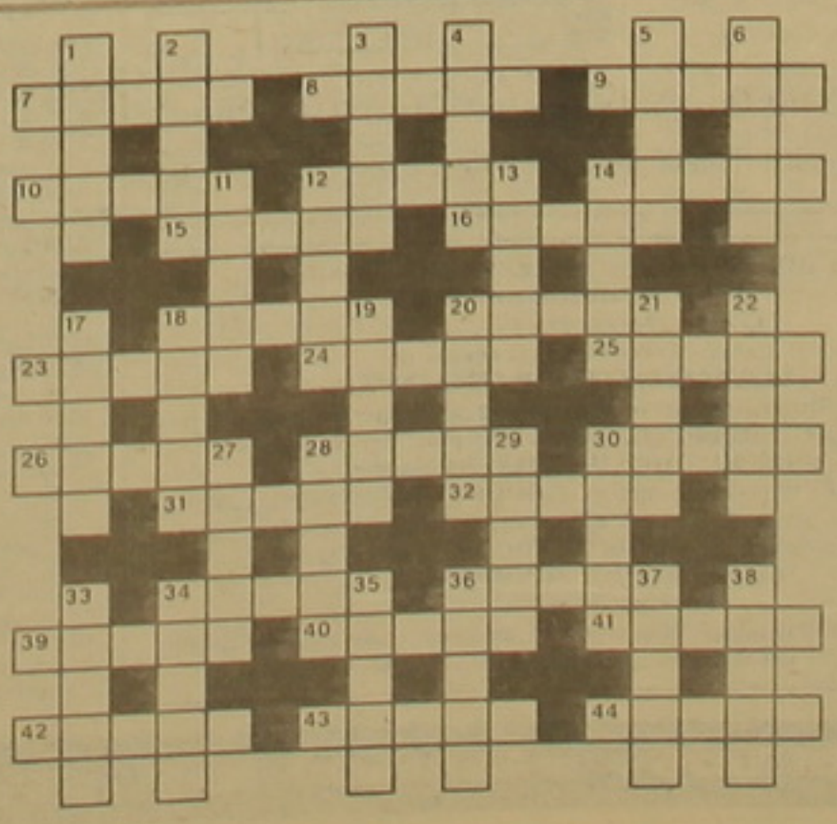

Ուղղահայաց

1. «Պետրոս Առաջին» (տեմպերա) նկարի հեղինակը: 2. Կիլիկյան մանրանկարչական դպրոցի ներկայացուցիչ: 3. Նահանգ ԱՄՆ-ում: 4. Հայոց թագավոր (338-350 թթ.): 5. Խորհրդային տիեզերանավի սերիա: 6. Հայոց կաթողիկոս 387-ից: 11. Դյուրահալ մետաղ: 12. Բորբոքումների հետեւանքով զոյացող մանրէածին գարշահոտ հեղուկ: 13. Լիճ Հայկական լեռնաշխարհում, Վանա լճից հյուսիս-արեւմուտք: 14. Գինու եւ խրախճանքների Աստվածը հունական դիցարանում: 17. Վրաստանի թագուհի 1184-ից: 18. Չար ուժերի ներկայացուցիչը «Ռոստամ եւ Զոհրաբ» կինոնկարում: 19. Ալեքսեյ Տոլստոյի արկածային վեպի ինժեներ հերոսը: 20. Պետություն Հարավային Ասիայում: 21. Գետ Լիտվայում: 22. Կենդանիներ վարժեցնող կրկեսային ռուս արտիստ: 27. Երկնոլորտի զենիթին հակադիր կետը: 28. Ինդոնեզիայում, Լոմբոկ կղզում ապրող ժողովուրդ: 29. Հայոց թագուհի (Կիլիկիա): 30. Ռուս գրող, «Շինել» պատմվածքի հեղինակը: 33. Այս բանաստեղծը գրական անդաստան մտավ «Գարնանամուտ» բանաստեղծությամբ: 34. Մագնիսական հոսքի միավորը: 35. Լեռնային երկիր Միջին Ասիայում: 36. Հնդիկ կինոդերասան, ռեժիսոր: 37. Ռուսական բալետի ժամանակակից խումբ: 38. Միջինասիական զորաթեռ, որն ունի կաղ մականուն:

Հորիզոնական

7. Ռուս նկարիչ, պերեդվիժնիկ: 8. Ինչպե՞ս են Սորավիայում անվանել ազնվականին: 9. Ռուսաստանում XXVII դդ. ֆեոդալական հասարակության վերնախավի ներկայացուցիչ: 10. Հայ երգահան, երաժշտագետ: 12. Թերակղզի Սեւ եւ Ազովի միջեւ: 14. Խորհրդային մակնիշի տիեզերանավ: 15. Հույն օրերային երգչուհի: 16. Մահմեդականների աղոթքը: 18. Ցանկություն, փայփայած միտք: 20. Վայրի ցուլ: 23. Մեկ ստեղծագործության առանձին միավորը կազմող մաս: 24. Թաղիից կարված ոտնաման (գավառական ձեւը): 25. Նախարարների տոհմից սերված իշխանի տիտղոս Հին Հայաստանում: 26. Նոյի աղաստանը: 28. Լեռնազանգված Հայկական պարի միջին մասում: 30. Գետ Ֆրանսիայի հարավում: 31. Թաքստոց, աղաստարան, ...: 32. Հռոմեական կայսր: 34. Սուք ու խոր տեղ, որտեղից դուրս գալն անհնարին է: 36. Հ. Քոչարի ստեղծագործություններից: 39. Աշխարհատոչակ սուրբ մոդել: 40. Քաղաք Հայաստանում: 41. Իտալացի կինոդերասանուհի, ասող: 42. Բուլղար բանաստեղծ Պ. Յավորովի հայերին նվիրած բանաստեղծությունը: 43. Ախտահարույց մանրէ: 44. Հունգարացի եւ գերմանացի գիտնականներ Ֆ. Մյուլերի եւ Ս. Կլաթրոտի հայտնաբերած քիմիական տարր:

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

ԱՄՆ. Հնա՞ցած է արդյոք «ընտրողների քվեջ» հասկացությունը

Ամերիկայի նախագահական ընտրությունների առնչությամբ հրատապ թեմա է դարձել «ընտրողների քվեջ» հասկացությունը: Արտասահմանյան թերթերը շարունակում են նոր, հետաքրքիր փաստեր արձանագրել այդ «քվեջի» պատմության վերաբերյալ: «Քվեջը» ստեղծվել է 18-րդ դարի վերջերին, երբ երկրի հյուսիսի եւ հարավի միջեւ տարաձայնությունները սուր էին եւ ուղղակի ընտրությունների անցկացման դեմքին հարկը տուժելու էր: Սահմանադրության մշակման օրերին համաձայնություն է կայացվել, որ հարավային նահանգները կարող են հավել նաեւ սերուկներին, որոնք ընդհանրապես զրկված են եղել քաղաքացիական իրավունքներից: Սակայն սերուկների քանակի երկու հինգերորդ մասն է միայն հավի առնվել քվեների հավաքման ժամանակ: Սրանից շահել է Վիրջինիան, որը կարողացել է սանալ այդ «քվեջում» ընտրողների քառորդ թվից ավելին: Սահմանադրության հրավառեց դիտորդությունը զգալի է եղել հատկապես դրա գործողության մեջ դրվելու առաջին 36 տարիների ընթացքում: Նրանցից 32-ում Վիրջինիայի թեկնածուն է գրաղեցրել նախագահական աթոռը: 1800 թվին, օրինակ, Թոմաս Ջեֆերսոնը պարտության է մատնել մասաչուսեթցի Ջոն Ադամսին «քվեջում» հարավայինների թվի առավելության շնորհիվ: Ըստ Յեյլ համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի պրոֆեսորներից Սիդ Ռիդ Ամարի հոդվածի («Ինտերնետ հերալդ տրիբյունի» նոյեմբերի 10-ի համարում), համակարգը նաեւ սեռային ուղղվածություն ունի, քանի որ ուղղակի ընտրությունների պարագայում ցանկացած նահանգ, որ ընտրության իրավունք տար իր կանանց, կարող էր ինքնաբերաբար կրկնապատկել իր քվեների քանակը, մինչդեռ «քվեջի» համակարգի դեպքում ընտրողների իրավունք ունեցող քաղաքացիների քանակից անկախ, յուրաքանչյուր նահանգ որոշված քանակի ընտրողներ կարող էր ունենալ: Այս անգամ էլ, շարունակում է Ամալը, հաշվարկները ցույց են տվել, որ Բուշը առավելապես սացել է հարավի տղամարդկանց քվեները, իսկ Գորը՝ սեւամորթների եւ կանանց: «Ընտրողների քվեջը» ստեղծվել է ոչ որպես արդար համակարգ եւ այդպիսին էլ մնում է մինչեւ օրս, ուրեմն ինչո՞ւ պետք է մենք պահպանենք այդ, հարցնում է նա եւ գտնում, որ ճիշտ կլինի այս ընտրությունների արդյունքները ճշգրտելուց հետո ազատվել այդ անհուսալիորեն հնացած համակարգից:

Վերոհիշյալ թերթում Ուիլյամս Սաֆայրը Վաշինգտոնից գրում է, որ անհրաժեշտ է վերականգնել ընտրությունների հանդեպ քաղաքացիների վստահությունը: Նա չի ընդունում համակարգիչների կամ տեխնիկական այլ միջոցների «վաս աշխատանքի» բացատրությունները եւ կոչ է անում լրատվամիջոցներին անցկացնել մանրամասն հետաքննություն: Արդ «պե՞տք է պարտության մատնվողը խախտումների հետաքննություն պահանջի» հարցն առաջադրելով, գտնում է, որ անհրաժեշտ է, սակայն արդյունքների հրապարակումից անմիջապես հետո պարտվողը հրապարակային «շնորհալի» ելույթով պետք է դիմի ժողովրդին եւ փարատելով բոլոր տեսակի կասկածները հորդորի «ընտրողների քվեջի» անդամներին, որ դեկտեմբերի 18-ին վերջնական որոշում կայացնելիս լինեն անաչառ:

Անաչառության հարցը, ի դեպ, նույն թերթում քննարկում է «Վաշինգտոն փոստի» ծառայության աշխատակից Չարլզ Լեյնը, ընդունելով հանդերձ, որ «քվեջի» անդամները ընդհանրապես հավատարիմ են մնում իրենց պատգամած թեկնածուին, չի բացառում «խոստմնազանց» ընտրողների գոյությունը: Հատկապես նման մրցակցության դեպքում, երբ քվեների թվի չնչին տարբերություն է արձանագրվում, նրանք, գիտակցելով իրենց գերակայությունը, կարող են որոշակի գին պահանջել իրենց քվեների դիմաց: Եվ, իհարկե, ինչքան փոքր է տարբերությունը՝ այդքան մեծ է գումարը:

Նահանգներից 26-ում իրավական ոչ մի սահմանափակում չի դրվում «անհավատարիմ» ընտրողների առաջ: Ճիշտ է, 24 նահանգներում այդպիսի սահմանափակումներ կան, սակայն դրանց իրագործումը խիստ կասկածելի է համարում հոդվածագիրը: Ֆլորիդան «ընտրողից» պահանջում է կուսակցության շահերը պատգամանելու երդում, որ խախտելու պարագայում ոչ մի պատիժ չի նախատեսում: Ըստ Դեյվիդ Կալիֆորնիա համալսարանի ընտրական օրենքի մասնագետ Մայքլ Գլենոնի, միայն հինգ նահանգներում է գործում պատժի օրենքը: Հոդվածագիրը «անհավատարիմ» ընտրողների պատմությունից օրինակներ է բերում: Այսպես, 1988-ին Արեւմտյան Վիրջինիայից մի «ընտրող» Մայքլ Դուկակիսին պատգամանելու փոխարեն ձայնը տվել է Լոյդ Բենսենին: 1968-ին մեկ ուրիշը Հյուսիսային Կարոլինայից Ռիչարդ Նիքսոնի փոխարեն քվեարկում է հոգուս Ջորջ Ուոլասի: 1976-ին Վաշինգտոնից մի «ընտրող» Ջերալդ Ֆորդին հավատարիմ մնալու փոխարեն Ռոնալդ Ռեյգանի օգտին է քվեարկում: 1960-ին Հարավային կողմերը «ընտրողների» երկու տարբեր խմբերի քվեներն է ուղարկել Վաշինգտոն: Մեկը 141 ձայն էր պարունակում հոգուս Նիքսոնի եւ հիմնվում էր քաղաքացիների քվեների հաշվարկի վրա, իսկ երկրորդում 115 ձայն հոգուս Քենեդու, վերահաշվարկումից հետո: Հունվարի 6-ի (1961 թ.) Կոնգրեսի միացյալ նիստի ժամանակ փոխնախագահ Նիքսոնը, որը նախագահում էր նիստը, խորհուրդ է տալիս Քենեդու կողմնակիցների քվեները հաշվի առնել առանց առարկության, համարելով, որ վերջին հաշվով դրանք մեծ նշանակություն չեն ունենա ընդհանուր հաշվարկներում:

Ինչպե՞ս կվարվի այս անգամ հունվարի 6-ի միացյալ նիստի նախագահողը: Հաշվի առնելով, որ յուրաքանչյուր քվեն կարող է վճռական լինել, ըստ երեւույթին բավական սուր եւ հետաքրքիր պայքար է սպասվում:

Արեւմտաեվրոպական միությունը դադարեցնում է գործունեությունը

ՓԱՐԻԶ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ: Արեւմտյան եվրոպայի 10 երկրների արտաքին գործերի եւ պատգամանության նախարարների երկուշաբթի օրը Մարսելում կայացած հանդիպման ժամանակ որոշում է ընդունվել դադարեցնելու Արեւմտաեվրոպական միության ընթացիկ գործունեությունը, որը փոխկապակցում էր Բելգիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Հունաստանի, Իսպանիայի, Իտալիայի, Լյուքսեմբուրգի, Նիդեռլանդների, Պորտուգալիայի եւ Ֆրանսիայի պատգամանական քաղաքականությունը:

Արեւմտաեվրոպական միությունը, որն ստեղծվել է 1948 թվականին, այդպես էլ իր տեղը չգտավ մեծ քաղաքականության մեջ: Նրան անմիջապես էլ սվերեց ԱՄՆ-ի հովանու ներքո ստեղծված ՆԱՏՕ-ն՝ իր միացյալ հզոր ռազմական կառուցվածքներով, որը հաջողությամբ էր մարում սեփական միացյալ ռազմական ներուժ ստեղծելու արեւմտաեվրոպացիների բոլոր փորձերը: Ներկայումս այդ դերը փորձում է ստանձնել Եվրամիությունը, որին էլ անցնում են Արեւմտաեվրոպական միության հիմնական գործառույթները:

Ի դեպ, արեւմտաեվրոպական միությունը լուծարելու որոշումն այդուհանդերձ լիակատար բնույթ չի կրում: Միության ռազմական ռեսուրսի եւ նրա աշխատակազմային կառույցների մեծամասնության լուծարմամբ հանդերձ, մնում են Արեւմտաեվրոպական միության քարտուղարությունը, տարածքային ստորաբաժանումների բնագավառի կոորդինացման խումբը եւ խորհրդարանական համաժողովը:

Մասխադովը Վրաստանում է, հայտարարել է Կադիրովը

ԳՈՐՉԻ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆՍԲ: Չեչնիայի վարչակազմի ղեկավար Սիմադ Կադիրովը նոյեմբերի 13-ին հայտարարել է, որ հանրաքվեության տարածքում «Իչկերիայի բոլոր գեներալներից» մնացել են միայն Բարաեւը, Յազարաեւը եւ Բասաեւ եղբայրները: Այսպես, նրա տվյալներով, առաստան են գտել Վրաստանում, Ադրբեջանում, Արաբական Էմիրություններում եւ այլ տարածաշրջաններում: Կադիրովի ունեցած տեղեկությունների համաձայն, ամենայն հավանականությամբ, Մսլան Մասխադովը նույնպես հեռացել է Չեչնիայից եւ, ինչպես եւ այս հրամանատարները, գտնվում է Վրաստանում: Նրա ասելով, 2-3 օր անց ինքը ճշգրիտ տեղեկություններ կունենա Վրաստանում գտնվող գրոհայինների առաջնորդների մասին: Չեչնիայի վարչակազմի ղեկավարը հավատել է, որ հանրաքվեության հարավարեւելյան դաշտային ուժերը հատուկ գործողություն են իրականացնում Բասաեւ եղբայրների ավազակախմբերի դեմ: Նա նաեւ հաղորդել է, որ երկուշաբթի հանդիպել է այդ շրջանի ներկայացուցչի հետ, որը հայտնել է, որ գրոհայինները կորուստներ ունեն, որի վկայությունն են թարմ գերեզմանաքարերը: Միեւնույն ժամանակ Կադիրովը նշել է, որ ավազակախումբը կգրվի երբ վերադառնեն նրանց պարագլխին:

Իրան-Հայաստան առեւտրային պալատ

Իրանական ապրանքների 7-րդ
ՑՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ-ՎԱՃԱՌՔ

The 7-th Iranian Trade Fair
in Yerevan

Երեւան, նոյեմբեր
17-26 2000 թ.
ժամը 10-18-ը

Պետական հանրախանութի (ՊՈՒՄ) տարածքում
Տեղեկությունների համար զանգահարել 56 29 21, 54-10 68

ԵՐԵՒԱՆԻ ՌԱՂԱԲԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՀՐԱՉՅԱ ՂԱՓԼԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Նոյեմբերի 17, 24
Նոր ներկայացում
«ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ»
(Ըստ Հակոբ Պարոնյանի «Մեծապատիվ մուրացկանների»)
Նվիրվում է Երեւանի դրամատիկական թատրոնի հիմնադիր
ՀՐԱՉՅԱ ՂԱՓԼԱՆՅԱՆԻ հիշատակին
Կոմպոզիցիան եւ վերածումը պիեսի՝ ՌՈԲԵՐՏ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ
Բեմադրության գեղարվեստական ղեկավար՝ ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ
Բեմադրությունը՝ ՌՈԲԵՐՏ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ
Նկարիչ՝ ԿԱՐԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
Հեռ.՝ 52-47-23
Թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ՝
ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ

ՀԵՌՈՒՍՏԱՑՈՒԱԾՈՒՄ

15 Օրեմբեր

9.00 Հայլուր
9.20 Հեռուստաթերթ «Մեղրի թողություն»
10.10 Հայոցաց տներ
10.20 Համայնքատաստեր
11.00 Գ/Ֆ «Արյունով գրված» (Մեծ Բրիտանիա)
12.40 Բարի ախորժակ
13.00 Հայլուր
13.20 Ռուբիկոն+
17.00 Հայլուր
17.20 Արեգ
18.00 Մարգարիտ
18.35 Շոու «1-02»
19.00 Կուլիսների ետեւում
19.20 Բենեֆիս
20.00 Կարծիք
20.35 Տունտունիկ
21.00 Հայլուր
21.40 1 լուր
21.50 XX դարի 100 հայերը. Պողոս Նուբար փաշա
22.05 Հեռուստաթերթ «Մեղրի թողություն»
23.00 Ռուբիկոն+
23.40 Հայլուր
00.00 Հայլուր (ռուսերեն)
00.05 Հայլուր (անգլերեն)
00.15 Կենսաբերային ծեղունքաց
01.00 Գ/Ֆ «Բեն Թայլերի գործը» (ԱՄՆ)

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ

08.00 Բարի լույս. Հայաստան
(8.30, 9.30 Լուրեր)
10.00 Սերիալ «Մորենա Կլարա»
10.45 «Ճեղնահարկ»
17.00 Սուլտֆիլմ
17.20 Մանկական ժամ. սերիալ «Քեռի Կուզքի պատմությունները», սերիալ «Գուլիվերի ճանապարհորդությունը»
18.05 Սերիալ «Մորենա Կլարա»
19.00 Դասական երաժշտության ընտրանի
19.30 Ընտանեկան փաստաբան
20.00 Լուրեր
20.35 Օրը
21.35 «1-02».
21.45 Տեսաֆիլմ «Ճանաչում ենք օրենքը»
22.05 Հատերգ. Գարի Սուր
22.20 Գ/Ֆ «Ես դարձիր»
(24.00 Լուրեր)

09.25 Ծրագրի ծանուցում
09.30 Սուրհանդակ (կրկնություն)
10.00 Տոմար
11.30 Ասպարեզ (կրկնություն)
19.00 Ծրագրի ծանուցում
19.05 Ցոլքիկ
19.30 Սուրհանդակ
20.00 Սուլտֆիլմ
20.10 Գիսաստղեր
20.30 Կամ... կամ
21.30 Սուրհանդակ
22.05 Գ/Ֆ «Տարվա եղանակներ»
22.30 Տարբերանշան
23.00 Վարկած 4
23.30 ARTISTOTEL
00.00 Սուրհաղակ
00.35 Մկնքարթ
00.40 Գ/Ֆ «Սուրբը» (դետեկտիվ)
(Վերջին Սուրհանդակ)

7.00 Բարի առավոտ
10.00, 16.00, 19.00, 01.35 Նորություններ
10.20, 17.55 Սերիալ «Բաբելոնյան աշտարակ»
16.20 Մուլտսերիալ «Բոլոր շներն ընկնում են դրախտ»
16.45 Ցունամիների կանչը
17.15 Սինչեւ 16 եւ բարձր
19.25 Սերիալ «Կուստոյի թիմի բոլոր ճանապարհորդությունները»,
20.00 Մարդը եւ օրենքը
20.40 Սերիալ «Կանգառ ըստ պահանջի»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
23.00 Գ/Ֆ «Ծորոցն ծորող ծեզը» (դերերում Ռ. Սուսեյ, Ա. Շիոռա, Ա. Մաքոյ, ԱՄՆ, 1992 թ.)
01.05 Նախնյաի արքաները. Ռ. Ֆիշեր, Ա. Կարդով, Ա. Կասպարով (2-րդ մաս)
01.50 Դետեկտիվ «Մայք Համմեր»

7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 00.00 Լուրեր
7.15-9.40 Բարի լույս. Ռուսաստան
7.20, 8.15 Ընտանեկան նորություններ
7.50, 9.50 Քաղաքային նորություններ
8.30 Հարցերի բյուրո. դպրոցականների բյուրո
8.50, 10.15 Սերով սպիտակի վրա
9.30 Մանրամասներ
10.20 Հերթապահ բժշկանոցի
10.35 «Հեռուստացնփորիկները»
11.00 Սերիալ «Մանուելա»
12.30 «Սանտա Բարբարա»
13.30 Ցոլ շոու «Ինչ է ուզում կինը»
14.00 Նոր «Հին բնակարան»
15.30 «Սեւ մարգարիտ»
16.25 Սերիալ «Հարուստներն ու նշանավորները»
17.25 Սերիալ «Ընկերները 1»
18.30 Գ/Ֆ «Կնոջատուտը» (3-րդ սերիա)
20.00 «Սիրո պատմություն»
21.30 Մանրամասներ
21.50 Ալյոնա Խմելնիցկայան. Արիստարխ Լիվանովը «Տեսակցությունների տուն» դետեկտիվում
23.45 «Ամեն ինչի մասին»
00.30 Լուրերից հետո
00.40 Սերիալ «Մարգարյանի պրոֆիլը»
01.40 Մարուշկա Դեսմարը «Կլարիսա» ֆիլմում (ԱՄՆ)
03.40 Հերթապահ բժշկանոցի

@rmineo
Ինտերնետ ծառայություններ «ԻՆՏԵՐՆԵՏ» սրճարանում: Խանջյան 50: Հեռ. 575823:

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիլ 69150. Պատուր 1366. Տպաքանակը՝ 3000. Ստորագրված է տպագրության՝ 14.11.2000. Գինը՝ 100 դրամ